

ZAZANA

ZAZA DİLİ, KÜLTÜRÜ ve TARİHİ DERGİSİ
PÊSEROKÊ ZON U KULTUR U TARİXÊ ZAZAYAN

Umar (Amor) Sayı: 5 Serr/Yıl: 2014 - Zımiston Fiyatı: 5 ₺

Her vaş koké xo ser beno, her teyr u milçik zoné xo de vaneno,
Kam kî aslé xo inkâr keno rayîrdé şar ser şono ewro nébo meyştî yini beno

İMTİYAZ SAHİBİ VE YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ :Abdulkadir BÜYÜKSAYAR

GENEL YAYIN SEÇİCİ KURULU

ABDULKADİR BÜYÜKSAYAR - MAHMUT PAMUKÇU - HAYDAR ŞAHİN
MUSTAFA KARABULUT - EYYÜP KARLIDAĞ
GENEL KOORDİNATÖR : FAHRİ PAMUKÇU

'KÖŞE YAZARLARI YAZILARINDAN KENDİLERİ SORUMLUDUR'

İLETİŞİM

0 555 210 00 00

E-MAIL: zazanadergisi@hotmail.com

BANKA HESAP NUMARALARI :

FİNANSBANK İBAN NO : TR160011100000000003114308
GARANTI BANKASI-İBAN NO : TR870006290045600006681921
ZİRAAT BANKASI-İBAN NO : TR490001004450335292185001
PTT POSTA HESAP NO : 09757787

facebook

SAYFAMIZ ONLINE HİZMETİNİZDE. BİZE 7/24 SAAT ULAŞABİLİRSİNİZ. İLGİLİ LİNK AŞAĞIDIR

<https://www.facebook.com/ZazanaDergisi>

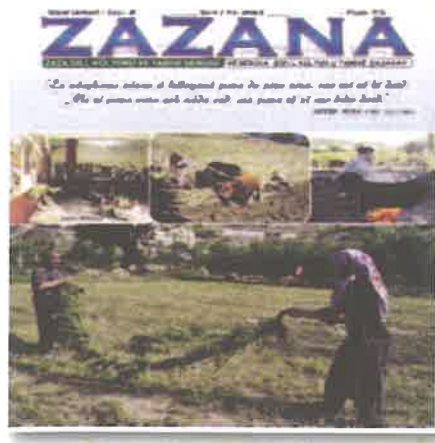
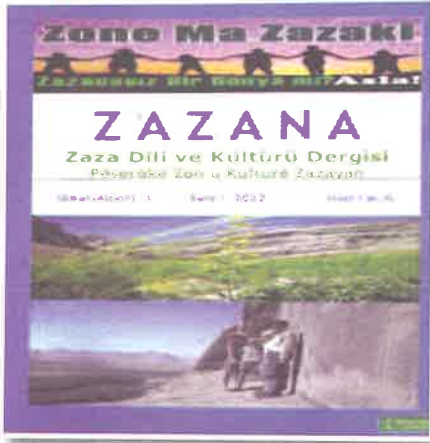

S P O N S O R : ZAZANA İLETİŞİM - CEP AKSESUAR DÜNYASI

TEYESTEY (İçindekiler)

RÖPORTAJ: Genç Belediye Başkanı Sayın Abdurrahim ARİÇ ile yaptığımız röportajı kaçırmayın!.....	3,4
FAHRİ PAMUKÇU:Zazakiye özgünlük kazandıran eril-dişil algısına kıza bir bakış	5,6,7,8,9,10,11
ALİ MEYMANDAR: Dımdayena keyi.....	12
ROŞAN HAYIG: Hengeleyé kı Şarbiyayen u jubiyayenda Zazayan Vero.....	13,14
MÜLKİYE AĞIRAĞ AÇ: ZAZA KİMLİĞİMDE MUTLUYUM.....	15
ZUWANKÂR: Rayénda Derg u Bâri da.....	16
MURAT VAROL: Dilin ölümü ya da ölümün Zazacası.....	17,18
DEWA DOŞNİĞİ – GERGER (ŞERİF OK).....	19
MASUM DİNÇ: “DERD ZAZAİSTAN”	20
YILMAZ SASANI(Yılmaz KANAT) NUŞTEY.....	21
ZAZACAYI ANLAMAK.....	22
HAYDAR ŞAHİN: “ZAZA HALKININ ÖZGÜRLÜK YÜRÜYÜŞÜ”	23,24
ÇÜNGÜŞ-ÇAYBAŞI KÖYÜ DERNEĞİ FAALİYETLERİNİ SÜRDÜRÜYOR.....	25
ERDEM ASLANCAN “Dezgeyê Veyvi”.....	26
Şairemiz Berfin JÊLE`nin "ÇİMÊ ESQÎ TO DERO"şiir kitabı çıktı.....	27
EMRULLAH DOĞRUBAŞ: : Wa vercu Tırki bimus.....	28
ZAZALIĞA AÇ BİR HALK “ZAZA HALKI” (Resimlerle).....	29,30
Mela İbrahim ÇİÇEK “ xutbey xatırbıyayışı”.....	31,32
Merhum Osman efendi : “ Mewlidi Nebi “.....	33,34
VATEY VERÊNON.....	35
DEVLETİN ZAZA DİLİNE BAKIŞI: “ZAZACA LEHÇEDİR”	36

ZAZANA DERGİSİ'NİN ŞİMDİYE KADAR YAYINLANAN SAYILARI

BU SAYILARIMIZDAN DA EDİNİN ve
ZAZA DİLİNE, KÜLTÜRÜNE SAHİP ÇIKIN

zekisan
matbaa kırtasiye

Dergi
Afiş
İlan
Katalog
Cilt
Kaşe
Plaket

Kitap
Broşür
Gazete
Kartvizit
Davetiye
M. Evraklar
Şilt

Telfax: 0412 226 71 79
Gsm : 0507 606 96 86

M. Akif Ersoy Cad. Et Balık
Kurumu Yanı Kaya 3 Apt. Altı
Yenişehir / DİYARBAKIR

Matbaacılıkta 22 yıllık tecrübemizle hizmetinizdeyiz.

GENÇ BELEDİYE BAŞKANI SAYIN ABDURRAHİM ARIÇ İLE AHMET UMUT ALİ'NİN YAPTIĞI RÖPORTAJ

Ahmet Umut ALİ : Sayın başkanım, kendinizi tanıtır mısınız?

Abdurrahim ARIÇ: 1968 Genç-Meşedalı(Modan) köyünde doğdum. İşletme Fakültesi Önlisans programı mezunuyum. 23 yıl kamu görevinde bulunduktan sonra,2009 yılında yapılan seçimde Genç Belediye Başkanlığı'na seçildim.

✓ **A.U.ALİ:** Genç ilçemizi kısaca tanıtır mısınız?

A.ARIÇ: Genç ilçesinin eski adı Darayeni'dir. İlçe Murat nehri vadisinde kurulmuş,1712 km2'lik alana sahiptir. Cumhuriyet döneminde(1924-1927) il merkezi olmuş,1927 yılında ilçe merkezi haline getirilmiştir. Ekonomisi tarım, hayvancılık ve küçük ölçekli işletmeler şeklindedir. İlçe halkının tamamı Zaza dilini konuşmaktadır.

✓ **A.U.ALİ:** Zaza dili hakkında düşüncelerinizi alabilir miyiz?

A.ARIÇ: Zazaca dili, yok olmakla karşı karşıya kalan diller arasında bulunduğu için, UNESCO tarafından korunması gereken diller arasında yer almaktadır. Dünyanın birçok yerinde kullanılan, zengin ve genişbir kelime hazinesi olan Zazaca, maalesef günümüzde hızla yok olmaya doğru gitmektedir. Tabii ki bunun birçok sebebi vardır. Ancak bana göre en büyük etken Zazaların

kendisidir. Zazaların Türkçe ve Kürtçe için gösterdikleri duyarlılığı kendi dilleri için göstermemeleri, Zazaca'nın dramatik ve ironik bir şekilde hızla yok olmasına sebep olmaktadır.

A.U.ALİ: "Zazaca Kürtçe'nin lehçesidir" tezine katılıyor musunuz? Bu konuda ki düşünceleriniz nelerdir?

A.ARIÇ: Zazaca'nın, Kürtçe'nin bir lehçesi olduğu tezi, tamamen siyasal kürtçülerin emperyal düşüncelerinin ürünüdür. Bilim yuvası üniversitelerin(Bingöl-Tunceli) yapmış oldukları bilimsel çalışmalara, siyasal kürtçülerin vermiş oldukları tepkiler, bu durumu çok güzel bir şekilde ortaya koymaktadır. Zazaca, hiçbir dilin lehçesi olmayıp, kendi içinde lehçeleri olan başlı başına oldukça zengin bir dildir.

✓ **A.U.ALİ:** Sizce Zazaca için neler yapılabilir?

A.ARIÇ: Zazaların günlük ihtiyaçlarında Zazaca konuşmaları ,evlerinde çocukları ve eşleri ile düzgün Zazaca konuşarak işe başlamaları gerekiyor. Hükümetin Zazalara reva gördüğü lehçe yakıştırmasına, organize bir şekilde tepki gösterilmeli ve okullarda Zaza dili seçmeli ders verilmesi gerektiğini haykırmalıdır. Bir de TRT-6 kanalında Kürtçe yanını yapıyor biliyorsunuz. Bu yayında Zazaca saat yayını yapılması protesto edilmelidir. Ya Zazaca müstakil bir tv kanalı verilmeli veya Zazaca'nın zimnen lehçe olduğu algısını oluşturmakta olan Zazaca saatin TRT-6 'den kaldırılması sağlanmalıdır.

✓ **A.U.ALİ:** Son olarak Zazana Dergisi okurlarına buradan neler söylemek istersiniz?

A.ARIÇ: Zazana Dergisine, Zaza dili ve kültürüne göstermiş olduğu hassasiyetten dolayı bir Zaza olarak teşekkür ederim. Zazana okurlarınındergimizin her satırını iyice okuyarak, dergi yayın politikaları doğrultusunda Zaza dili ve kültürünün geliştirilmesi ve tanıtılmasına katkı sunması gerekir. Her Zazana okurunun, kendisini derginin temsilcisi gibi görerek dergimizi bütün Zazalara ulaştırmayı sağlamalıdır. Unutmayalım ki Zazalar Zazana'yı okursa sesi güçlü çıkar ve Zazaların gündem belirlemesini sağlayacaktır. Güzel ülkemizdeki bütün dil ve kültürleri seviyoruz. Hiçbir kompleks taşmadan iftiharla biz de "ZAZAYIZ" diyorum. Vicdanı olan her insan bizim Zazalığımıza saygı duymak zorundadır. Bütün Zazana okurlarına saygılarımı sunarım.

SAYIN ABDUHHAHİM ARIÇ'E TEŞEKKÜR EDİYORUZ.

Röportajı yapan: Ahmet Umut ALİ

ZAZAKIYE ÖZGÜNLÜK KAZANDIRAN ERİL-DİŞİL ALGISINA KISA BİR BAKIŞ

FAHRI PAMUKÇU*

Zazacada bütün isimlerde, dolayısıyla zamirlerde cins algısı vardır. Sıfatlar ve fiiller de ilişkili oldukları isimlerin cinsiyetiyle uyumludurlar.

1. İSİMLERDE ERİL-DİŞİL ALGISI

İnsanlar temsil ettikleri cinsle göre farklı adlar alırlar.

Hayvanlarda cins ayırıldı, genellikle, 'nêri'(eril), 'maki'/ya da (kuşlarda, ayrıca) 'mari' (dişil) sıfatlarıyla belirlenir. Zazacada hayvan isminin sonuna /-e/ takısı getirilerek de dişillik belirlenmesi yapılır; 'lu-lue, heş-heşe', gibi.

Ev hayvanları karşılaştırılan beş dilde eril ve dişil olarak genellikle farklı adlandırılırlar:

Eril Dişil Eril Dişil Eril Dişil

Zazaca	dik	kerğ	ga	manga	kutuk	del
Kürtçe	dik	mırışk	ga	çêlek	kuçık	dehl
Fransızca	coq	poulet	boeuf	vache	chien	chienne
İngilizce	rooster	hen	ox	cow	dog	bitch
Türkçe	horoz	tavuk	öküz	inek	köpek	----

Yaban hayvanları ilk algıda genellikle eril ya da dişildirler: Örneğin, 'heş' (ayı), 'lu' (tilki), 'ceylan' (ceylan), 'kospes' (geyik) gibi hayvanlar için ilk algı dişilken; *kutuk* (köpek) ve onunla benzerlik taşıyan *çeşel* (çakal), *verg* (kurt) gibi yaban hayvanlarında ilk algı erildir.

'Verg' (kurt), 'çeşel' (çakal), 'şêr' (aslan), 'pıng' (kaplan), 'lu' (tilki) gibi yırtıcıların dişil cinsleri köpekte olduğu gibi 'del' olarak adlandırılırlar.

Diğer isimler (soyut ya da somut) tekil durumda eril ya da dişil olarak algılanırlar. İsmi eril veya dişil olduğu, onun yerine geçen işaret zamirinden, onu belirleyen işaret sıfatından ya da fiilin aldığı cins uyum ekinden anlaşılır. Örneğin, 'vevr' dişil, 'torg' erildir. Buna göre:

"Vevra varena" (Kar yağıyor) cümlesinde, *Vevr* (kar) +a (dişil isim takısı) dır.

Varen (Yağmak fiilinin geniş zamanlı kökü) +a, dişil cins çekim eki olarak uyum sağlar.

"Torgo vareno" (Dolu yağıyor) cümlesinde, *Torg* (dolu) +o (eril isim takısı) dır.

Varen (Yağmak fiilinin geniş zamanlı kökü) +e, eril cins çekim eki olarak uyum sağlar.

Zazaca Kürtçe Fransızca İngilizce Türkçe

*Emekli İngilizce Öğretmeni fexrisori@gmail.com

1 Genellikle Kuzey (Dêrsim) ağızlarında vardır.

2 Bakınız 'İşaret Sıfatları' ve 'İşaret Zamirleri' tabloları

(E) piyaz	pivaz	(E) oignon	onion	soğan
(E) sir	sir	(E) ail	garlic	sarımsak
(D) zebeş	zebeş	(D) pastéque	watermelon	karpuz
(D) beşila	gındor/petêx	(E) melon	melon	kavun
(D) şamuk	bacana sor	(D) tomates	tomato	domates
(D) bancan	bacana reş	(D) aubergine	egg-plant	patlıcan
(E) xeyar	xiyar	(E) concombre	cucumber	salatalık
(D) kuw	kulind	(E) citrouille	squash	kabak

1.ZAMİR

1.1.Tekil 1. Kişi zamiri

Tekil 1. kişi zamirinin eril ya da dişil olduğu, geniş veya geçmiş zamanlı bir durumun ya da eylemin öznesi olduğunda zamirin alacağı cins çekim ekinden anlaşılır; **eril** cins çekim eki, '-o', **dişil** cins çekim eki '-a'dır.

Geniş zamanlı durum Şimdiki zamanlı eylem

Eril Dişil Belirsiz Eril Dişil Belirsiz

Zazaca	Ezo	Eza	Ezo şına	Eza şına	
Kürtçe			Ezım		Ez dıçım
Fransızca			C'est moi		Je vais
İngilizce			It's me		I'm going
Türkçe			Benim		Ben gidiyorum

Bu durum karşılaştırılan beş dilden sadece Zazacada mümkündür.

1.2. Tekil 2. Kişi Zamiri

	Zazaca	Kürtçe	Türkçe	İngilizce	Fransızca
eril	Tı	Tu	Sen	You	Tu
dişil	Tı	Tu	Sen	You	Tu

Tablo 5: Tekil 2. kişi zamirleri

Geniş zamanlı durum Geçmiş zamanlı durum

Eril Dişil Belirsiz Eril Dişil Belirsiz

Zazaca	Tı yê	Tı ya		Tı biyê	Tı biya
Kürtçe			Tu yî	Tu bû yî	
Fransızca	C'est toi			C'était toi	
İngilizce	It is you			It was you	
Türkçe	Sensin			Sendin	

Geniş zamanlı eylem Geçmiş zamanlı eylem

Eril Dişil Belirsiz Eril Dişil Belirsiz

Zazaca	Tı şmê	Tı şına		Tı şiyê	Tı şiya
Kürtçe			Tu dıçê		Tu çû yî
Fransızca	Tu vas	Tu es allé	Tu es allée		
İngilizce	You go			You went	
Türkçe	Sen gidersin			Sen gittin	

Fiiller geniş, şimdiki ve geçmiş zamanda çekilirken tekil 2. kişinin cinsiyeli uyumlu çekim ekleri alırlar. 'Tu' zamirini niteleyen sıfatlarda da benzer uyum vardır.

Geniş zaman Eril özne Dişil özne Belirsiz

Zazaca	Tı qelawê	Tı qelawa	
Kürtçe			Tu qelewî
Fransızca	Tu es gros	Tu es grosse	
İngilizce		You are fat	
Türkçe		Sen şişmansın	

1.3. Tekil 3. Kişi Zamirleri

1.3.1. Zamir öznedir

	Geçişsiz fiilin öznesidir			Geçişli fiilin öznesidir		
	Eril	Dişil	Belirsiz	Eril	Dişil	Belirsiz
Zazaca	o	a		ey	ay	
Kürtçe			ew			ew
Fransızca	il	elle		il	elle	
İngilizce	he	she		he	she	
Türkçe			o			o

Tablo 3: Tekil 3. kişi özne zamirleri

1.3.2. Zamir nesnedir

	Doğrudan nesnedir			Dolaylı nesnedir		
	Eril	Dişil	Belirsiz	Eril	Dişil	Belirsiz
Zazaca	o	a		ey	ay	
Kürtçe			ew	wî	wê	
Fransızca	le	la			lui	
İngilizce	him	her		him	her	
Türkçe			onu			ona

Tablo 4: Tekil 3. kişi nesne zamirleri

Özne zamir, karşılaştırılan beş dilden sadece Zazacada geçişli ve geçişsiz fiile göre farklılık gösterir.

Nesne zamir, Zazaca, Kürtçe ve Fransızcada doğrudan ve dolaylı nesne için farklıdır. Kürtçede 3. Tekil kişi zamiri sadece dolaylı nesne durumunda eril ya da dişil olarak farklılık gösterirken, Fransızcada, dolaylı nesne durumunda eril ya da dişil algısı yoktur.

2. SIFAT

2.1. İşaret sıfatlarında Cins Uyumu

	Zazaca	Kürtçe	Fransızca	İngilizce	Türkçe
Yakın	eril	no	ev	Ce/ (Cet)	this
	dişil	na		Cette	that
Uzak	eril	o	ew	Ce/Cet	
	dişil	a		Cette	

Tablo 5: İşaret sıfatları

	Zazaca	Kürtçe	Fransızca	İngilizce	Türkçe
Yakın	Eril	No laz	Ev mër	Cet homme	This boy
	Dişil	Na cini	Ev jin	Cette femme	This girl
Uzak	Eril	O laz	Ew mër		That boy
	Dişil	A cini	Ew jin		That girl

Tablo 6: İşaret sıfatlarının kullanılış şekli

Karşılaştırılan beş dilden sadece Zazacada ve Fransızcada işaret sıfatları niteledikleri kişinin cinsiyetine göre eril ya da dişil çekim ekleri alırlar.

Fransızcada işaret sıfatları yakın ve uzak için ayırdır.

2.2. Niteleme sıfatlarının eril ve dişil uyumu

Zazacada ve Fransızcada niteleme sıfatları niteledikleri kişinin cinsiyete uyumludurlar. Zazacada sıfat nitelediği isme göre /-o/ (eril), /-a/ (dişil) takıları alır.

Geniş zaman	Eril özne	Dişil özne	Belirsiz
Zazaca	O şirno	A şirina	
Kürtçe			Ew şîrîne
Fransızca	Il est doux	Elle est douce	(He/She) is sweet
İngilizce			
Türkçe			O tatlıdır

Geçmiş zaman	Eril özne	Dişil özne	Belirsiz
Zazaca	O şirnbı	A şirnbı	
Kürtçe			Ew şîrîn bû
Fransızca	Il etait doux	Elle etait douce	(He/She) was sweet
İngilizce			
Türkçe			O tatlıydı

Karşılaştırılan beş dilden Zazacada ve Fransızcada işaret sıfatları cinsle uyumludurlar.

Zazacada sıfat nitelediği isme göre /-o/ (eril), /-a/ (dişil) takıları alırken, Fransızcada bir sıfat dişil bir ismi nitelediğinde, bazı durumlarda /-e/ (dişil) takısı alır.

3. FİİL

Fillerde Cins Uyumu

3.1. Zamir/ isim öznedir

3.1.1. Fiil geçişsizdir

(Geniş zamanda)

Eril Dişil Belirsiz

Zazaca O remeno A remena

Kürtçe Ew direve

Fransızca Il s'échappe Elle s'échappe

İngilizce He escapes She escapes

Türkçe O kaçır

(Şimdiki zamanda)⁴

3 Niteleme sıfatlarında cins uyumu Zazacada kurallı bir özellik iken, Fransızcada sıfatlar, her durumda isimlerle cins uyumu sağlamaz.

Eril Dişil Belirsiz

Zazaca	Oyo remeno	Aya remena
Kürtçe	Ew direve	
Fransızca	Il s'échappe	Elle s'échappe
İngilizce	He is running away	She is running away
Türkçe	O kaçıyor	

(Basit Geçmiş Zaman-Görülen)

Eril Dişil Belirsiz

Zazaca	O rema	A remê
Kürtçe	Ew revî	
Fransızca	Il s'est échappé	Elle s'est échappée
İngilizce	He escaped	She escaped
Türkçe	O kaçtı	

(Basit Geçmiş Zaman-Duyulan)

Zazaca	O remayo	A remaya
Kürtçe		Ew revîye
Fransızca	Il s'était échappé	Elle s'était échappée
İngilizce	He had gone away	She had gone away
Türkçe	O kaçmış	

Karşılaştırılan beş dilden sadece Zazacada fiiller ismin (veya zamirin) eril ya da dişil olmasına göre cins çekim eki alırlar; eril '-o', '-yo'; dişil, '-a', 'ya'.

3.1.2. Fiil geçişlidir

(Geniş Zaman)

Eril Dişil Belirsiz

Zazaca	O weno	A wena
Kürtçe	Ew dixwe ⁵	
Fransızca	Il mange	Elle mange
İngilizce	He eats	She eats
Türkçe	O yer	

(Şimdiki Zaman)

Zazaca	O yo weno	A ya wena
Kürtçe		Ew dixwe
Fransızca	Il mange	Elle mange
İngilizce	He is eating	She is eating
Türkçe	O yiyor	

Sadece Zazacada fiil ismin cinsiyle uyumlu çekim eki alır; eril /-o/, /-yo/; dişil, /-a/, /ya/.

Geçmiş zamanda çekilen geçişli fiil Zazacada nesne ile cins uyumludur. Örneğin;

'Ay nan werdo' (O ekmeğe yedi).

Özne, 'Ay' dişildir. Nesne, 'nan' eril olduğu için fiil, '-o' eril çekim eki alır, 'werdo' olur.

'Ey sa werda' (O elma yedi).

Özne, 'Ey' erildir. Nesne, 'sa' dişil olduğu için fiil, '-a' dişil çekim eki alır, 'werda' olur.

⁴ Kürtçede ve Fransızcada fiillerin ayrıca şimdiki zamanlı çekimi yoktur. Bu eylemler zaman zarflarıyla geniş zaman içinde ifade edilirler.

⁵ Kürtçede ve Kürtçede tekil 3. kişi zamirlerinde eril-dişil ayrımı yoktur.

3.2. Zamir/ isim nesnedir

3.2.1. Zamir/ isim doğrudan nesnedir

(Geniş zaman)

Eril Dişil Belirsiz

Zazaca	Ez ey silasnena	Ez ay silasnena
Kürtçe	Ez wî nasdikim	Ez wê nasdikim
Fransızca	Je le connais	Je la connais
İngilizce	I know him	I know her
Türkçe	Ben onu tanırım	

(Şimdiki Zaman)

Zazaca	Ezo ey pawena	Ezo ay pawena
Kürtçe	Ez wî dipêm	Ez wê dipêm
	(Ez li bendê wîme)	(Ez li bendê wême)
Fransızca	Je l'attends	Je l'attends
İngilizce	I am waiting for him	I am waiting for her
Türkçe	Ben onu bekliyorum	

Zazacada **doğrudan nesne** (isim veya zamir) duyulan geçmiş zamanlarda fiilde eril-dişil uyumu sağlarken, karşılaştırılan diğer dört dilde fiilin doğrudan nesneyle cins uyumu yoktur.

(Basit Geçmiş Zaman-Görülen)

Eril Dişil Belirsiz

Zazaca	Mı o di	Mı a di
Kürtçe	Mın ew dît	
Fransızca	Je l'ai vu	Je l'ai vue
İngilizce	I saw him	I saw her
Türkçe	Ben onu gördüm	

(Basit Geçmiş Zaman-Duyulan)

Zazaca	Mı o diyo	Mı a diya
Kürtçe	Mın ew dîtiye	
Fransızca	Je l'avais vu	Je l'avais vue
İngilizce	I had seen him	I had seen her
Türkçe	Ben onu görmüştüm	

Zazacada geçişli fiil sadece duyulan geçmiş zamanda çekildiğinde doğrudan nesnenin eril ya da dişil olmasıyla uyumlu çekim ekleri alır; doğrudan nesnenin cinsine göre eril takı, '-o', 'yo'; dişil takı, '-a', 'ya' dır.

3.2.2. Zamir/ isim dolaylı nesnedir

(Geniş Zaman)

Eril Dişil Belirsiz

Zazaca	Ez nan dana ey	Ez nan dana ay
Kürtçe	Ez nan dîdim wî	Ez nan dîdim wê
Fransızca	Je lui donne du pain	Je lui donne du pain
İngilizce	I give him bread	I give her bread
Türkçe	Ben ona ekmek veririm	

(Geniş Zaman)

Fransızcada tekil 3. kişi nesne zamirin eril ya da dişil olduğu konuşma dilinde anlaşılmaz.

Eril Dişil Belirsiz

Zazaca	Ezo nan dana ey	Ezo nan dana ay
Kürtçe	Ez nan dîdim wî	Ez nan dîdim wê
Fransızca	Je lui donne du pain	
İngilizce	I'm giving him bread	I'm giving her bread
Türkçe	Ben ona ekmek veriyorum	

Geçmiş zamanda (görülen)

Eril Dişil Belirsiz

Zazaca	Mı nan da ey	Mı nan da ay
Kürtçe	Mın nan da wî	Mın na da wê
Fransızca	Je lui ai donné du pain	
İngilizce	I gave him bread	I gave her bread
Türkçe	Ona ekmek verdim	

Geçmiş zamanda (duyulan)

Eril Dişil Belirsiz

Zazaca	Mı nan dayo ey	Mı nan dayo ay
Kürtçe	Mın nan daye wî	Mın na daye wê
Fransızca	Je lui avait donné du pain	
İngilizce	I had given him bread	I had given her bread
Türkçe	Ona ekmek vermişim	

Dolaylı nesnenin eril ya da dişil olması Zazacada ve diğer dört dilde bütün zamanlarda fiil çekimini etkilemez.

Sıfat-fiil cins uyumu ⁷

Zazacada sıfatlar, özellikle eril ya da dişil bir ismi referans göstermiyorlarsa algı erildir. Bu nedenle, öznesi olduğu yüklem onunla uyumlu cins çekim eki alır.

Germ zerzewati weşneno. (*Sıcak sebzeyi yakar*)

'Germ' sıfat olarak eril algılandığı için fiil eril cins çekim eki /-o/ almıştır.

Nêweş kesi ecizneno

'Eciznayış fiili 'Nêweş' sıfatıyla kullanıldığı için eril cins çekim eki /-o/ almıştır.

SADECE ZAZACAYA ÖZGÜ ERİL-DİŞİL TANIMA ÖZELLİĞİ

Zazacada sadece fiil çekiminden kişi tanıma özelliği vardır.

(Geniş zamanlı durum)

Geniş zamanlı durumlarda görmediğimiz, sadece sesini duyduğumuz birinin, "Kim o?" sorusuna vereceği cevaptan, onun erkek ya da kadın olduğu karşılaştırılan beş dilden sadece Zazacada anlaşılabilir. Geçmiş zamanlı durumlarda bu özellik yoktur.

7-Sıfat-Fiil uyumu Zazacaya özgü bir durumdur.

Eril Dişil Belirsiz

Zazaca	Ezo	Eza
Kürtçe	Ezim	
Fransızca	C'est moi	
İngilizce	Me (It's me)	
Türkçe	Benim	

Sadece sesini duyduğumuz kişi erkekse, vereceği yanıtta eril cins çekim eki /-o/; kadınsa, dişil cins çekim eki /-a/ kullanacaktır.

(Geniş ve geçmiş zamanlı eylem)

Tek başına fiilin çekilmesiyle hakkında konuşulan tekil 3. kişinin eril ya da dişil olduğu karşılaştırılan beş dilden sadece Zazacada anlaşılabilir.

Zazacada fiillerin mastar eki almadan önceki kökünün son sesi çoğunlukla /-a/ dir.

Geniş zamanda

Eril	Eril	Dişil Belirsiz
Zazaca	Bermeno	Bermena
Kürtçe	Digirî	
Fransızca	(Il / Elle) crie	
İngilizce	(He / She) cries	
Türkçe	Ağlar	

'-o' takısı, kurtulan kişinin erkek; '-a' takısı kadın olduğunu belirler.

Geçmiş zamanda

-Fiil kökünün son harfi /-a/ ise;

Eril Eril Dişil Belirsiz

Zazaca	Berma	Bermê
Kürtçe	Grî	
Fransızca	Il / Elle a crié	
İngilizce	He / She cried	
Türkçe	Ağladı	

'-a' takısı, ağlayan kişinin erkek; '-ê' takısı kadın olduğunu belirler

-Fiil kökünün son harfi /-ı/ ya da /-i/ ise;

Eril Eril Dişil Belirsiz

Zazaca	Şı	Şi
Kürtçe	Çû	
Fransızca	(Il est) allé	(Elle est) allée ⁷
İngilizce	(He / She) went	
Türkçe	Gitti	

'-ı' takısı, kurtulan kişinin erkek; '-i' takısı kadın olduğunu belirler.

Fiiller, karşılaştırılan beş dilden sadece Zazacada tüm zamanlarda öznenin ya da nesnenin cinsine göre çekim eki alırlar.

Durum: Arkadaşımızın telefonu çalıyor. Telefonun diğer ucundaki kişiye soracağı bir sorudan, o kişinin erkek veya kadın olduğu sadece Zazacada anlaşılabilir.

Zazaki	Sekena weşê ⁸ (telefonun diğer ucundaki kadındır.)
Sekenê weşê?	(telefonun diğer ucundaki erkektir.)
Fransızca	Tu va bien? (belirsiz kişi)
Kürtçe	Çawayî başî? (belirsiz kişi)
Türkçe	Nasılsın, iyi misin? (belirsiz kişi)
İngilizce	How are you? (belirsiz kişi)

Durum:

Klinikte yapılan, "Doktor on dakika sonra geliyor!" anonsundan, gelecek doktorun erkek ya da kadın olduğu sadece Zazacada anlaşılabilir.

Zazaki	Tıxtora yena (gelen doktor kadındır)
Tıxtoro yeno	(gelen doktor erkektir)
Kürtçe	Tıxtor tê
Türkçe	Doktor geliyor
İngilizce	The doctor is coming
Fransızca	Le docteur vient... / La doctoresse vient

Durum:

Kazayı anlatan yolcu, sürücünün kazadan sonra otobüsü terk ettiğini söylüyor.

Zazaki	Şifêr remê tever (kaçan şoför kadındır)
Şifêr rema tever	(kaçan şoför erkektir)
Fransızca	La conductrice (elle) est sortie / Le conducteur (il) est sorti.
Kürtçe	Şifêr revî derve
Türkçe	Şoför dışarı kaçtı
İngilizce	The driver ran out

Aynı durum hayvanlar için de geçerlidir.

Geniş zaman

Zazaki	Zerez weş wanena (öten keklik dişildir; dişil takı /-a/.)
Zerez weş waneno	(öten keklik erildir; eril takı /-o/.)
Kürtçe	Kew baş duxure
Türkçe	Keklik güzel öter
İngilizce	A partridge sings beautifully
Fransızca	Le perdrix chante tres beau

Geçmiş zaman

Duyulan

Zazaki	Golik remayo (gelen kişi, hayvan ya da eşya dişildir; dişil takı /-ê/.)
Golik remaya	(gelen kişi, hayvan ya da eşya erildir; eril takı /-a/.)
Kürtçe	Golik revîye
Türkçe	Buzağı kaçmış
İngilizce	The calf has escaped
Fransızca	Le veau s'est échappé / La vache s'est échappée

8 Bu fark Kuzey ağzlarında (özellikle Dêrsimde) zaman içinde ortadan kalkmıştır. "Sekena, weşa?" sorusu her iki cins için aynıdır.

9 Fransızcada kişinin eril ya da dişil olduğu anlaşılabilir ama işleyiş Zazacada olandan farklıdır. İlk isimlerin önünde "le" (eril) "la" (dişil) takılan vardır.

5. ÖZET

ACIKLAMALAR	Za	Kü	Fr	İn	Tü
1 Cins isimlerde cins ayırdı vardır					
2 İşaret sıfatlarında cins ayırdı vardır					
3 İşaret zamirlerinde cins ayırdı vardır					
4 Zamir geçişli ve geçersiz fiil için farklıdır					
5 Zamir doğrudan nesneyse eril ve dişil için farklıdır					
6 Zamir dolaylı nesneyse eril ve dişil için farklıdır					
Sıfat nitelediği cinsle benzer ¹⁰					
7 Geniş Zaman					
8 Geçmiş zamanlar					
Fişil yüklemi olduğu cinsle benzer ¹¹					
Fiil-özne uyumu					
9 Geniş zaman					
10 Şimdiki zaman					
11 Geçmiş zamanlar					
Fiil-nesne uyumu ¹²					
12 Duyulan geçmiş zamanlarda					
Sadece fiil çekimiyle cins tanımı					
13 Geniş ve şimdiki zaman					
14 Geçmiş zaman					
Sadece sıfat çekimiyle cins tanımı					
15 Geniş zaman					
16 Geçmiş zaman					
17 Gizli özne özelliği					
18 Sıfat ile fiil arasında cins uyumu					
Özne veya nesne bir meslekse fiilin alacağı çekim ekinden cinsi anlaşılır					
19 Geniş zaman					

10 Fransızcada sıfatlar niteledikleri ismin cinsiyle her zaman uyumlu değildirler.

11 Fransızcada fiillerin isimlerle cins uyumu sadece aşağıda belirtilen durumlarda vardır.

- "ÊTRE" fiilinin kullanıldığı yerlerde

- Doğrudan nesneni 'AVOIR'den önce gelmesi durumunda

- "La voiture que je l'ai vue" de olduğu gibi, ismin 'que' bağlacıyla tanımlanması durumunda

12 Doğrudan nesne ile fiil cins uyumu Zazacada sadece duyulan geçmiş zamanlarda vardır.

YILMAZ MALIM RA HIRI NUŞTEY

Vengê Zazayan bı berz
Kıçı nêşkon biyar wari
Sot ma tiya ra ber her roj
Zafiyer vejyon
Ma kami? Ma şarê Sarayanê, Împaratori, Sasaniyê
La ma nuka kami?
Şarê bîndesti Tırkiya de
Ma çiqeda bîndesta vejyên?
Gere ma her roj xoseri xo ra qısey bıkeri
Her ca dı, her wext dı, şarê xo roşniya bıkeri
Adırê xoseri bıtafinê
Na adır gere welatê ma Zazaistan roşniya bıkeron...

Werzê gelê Zazayan ru menuşê
Wırze qe xo u qe şarê xo bıxêftê
Ma çıra ze zobi şareyan nêbiyen
Ma çıra zonê xo u kulturê xo ra wayir nêvijeyen
Merdım gere xo ver tarix dı bımojin
Eg ma bıwazen yew delal şare bo
Zobi şaran kı çı kerd ma zi iqeda bık.
Ez bawer keno ke eg ma erciyayi bîd ser zonê u kulturê xo
U wext şarê Zazayan zi bena xoseri yew millet miyon delalê şarê dinya dı...

Na dinya dı ver âwıl merdım gere xo bısinasn, dıma kamiya xo bısinasn.
Eg na biyar ca, u wext şarê xo welatê xo u dinya sinasnên.
Înson ma, gere xo ra pers bıker!
Ma kami, ma kamci şari ra yeni?
Eg cewap bîd nê persayan rê, u wext xo vinon, xo sinasnên.
La ez vineno ke, u kam kı zi nêwend şare zazayan ra xo do din ser ra.
Seke na dinya teyna din ra virazyaya.
Ê zi kam kı wend, bınek xo diya.
Tiya ra ma gere na bıvej, eg şarê zazayan bıwen u ser kamiya xo bigir peyni dı xoseri gena xo dest.
Ez bawer keno ke nê roj bi nızım...

Nuştoğ: Yılmaz Kanat (Zaza Sasani)

HENGELEYÊ KI ŞARBİYAYEN U JUBİYAYENDA ZAZAYAN VERO ZAZALAR'IN ULUSLAŞMA VE BİRLEŞMELERİ ÖNÜNDEKİ ENGELLER

Hiris serriyo kî dahkay Zazayana miliya çerx bena, labirê tayn Zazayê hewna mentiqedarey kenê ew vanê, ma Zazay niyê ma Elewiyê, namey diwêlda ma zi Dersimo yan zi Kîrmaciyeyo. Na abırmayın zi tewr veri 1991 dı, S. Cengızı bî namedê Kîrmancıya est werte u va, Zazayanê suniyan, ‘siyê mezelandê Dersimijan şıktê ew miyabeyndê Zazayan dî venganey dîşmenin kerd vıla. S. Cengiz bıxo zi tımı namey Zazaki dano xo desta hendı qalê Kîrmancı nêkeno. Oyo noyo kî taynpıra êyê bî namedê Kîrmancıya dîşmenin erzenê Zazayan miyan u dahkay Zazayan hengele(engel) kenê.” Taynê ninan vanê, Ma Kîrmancı, zıwanê ma zi Kîrmancıyo. Taynê cı zi vanê, zıwanê ma Zazakiyo, labirê ma Zazay niyê, ma Elewiyê. Ninan miyan dî Kırdasi zi estê ew êyê govender zey xoya kaydaynenê. Nê merdimi bî

Kırdasana, bî Ermeniyana ew Tırkana yenê pêser, labirê nêwazenê kî Zazayandê suniyan bêrê pêser, wazenê Zazayan leterabare kerê. Waştena nê fêlxıraban aya kî, Zazayan lete kerê ew bî namedê Kîrmancıya Elewiyan pêrn bıyarê pêser, Qandê/serwa coy’zi gerek Zazayanê Sımiyan Zazayandê Elewiyan rê dîşmeni kerê kî bışê mırazdê xo resê, labirê nêzanê kî zazay hıni Zazay verêni niyê hıni kayda fêlxıraban ninê. Labirê Dersimijyê kî welatsinayoxi, inan zi gıraneya xo naya dahkada Zazayan ser u êyê fikrê nê fêlxıraban kenê puçı. Mentiqebırmayoxan u fêlxırabana, bî namedê kîrmancıya derbeyêndo gırd da jewbiyayenda Zazayan ro ew dahkay Zazayan xeylê tepiya verdê. Boka Homa aqıl u fahm bido inan u rocê ravey bêrê axo.

Zeki Zazay biyê hayıg ew êyê zıwan u kultırdê xo rê

wahêr veciyenê ew hêdi hêdi ravey şmê, adir dekewt gandê poliskerdoxan/inkarkedoxan. Poliskerdoxi babet babet partiyandê Kırdasan ra amey pêser goya nuskarê Zazayanê, nê weynay kî siyasetê Kırmanci nêtepêşiya, ninan nafin namey Kırdi u Kırdaniya selletê Zazayan kerdî. Malmışaniji kitabandê xoyê verênan dî qe qalê Kırdi nêkerdo, tımî Zaza(Dımli) nuştö, labirê namedê Kırdi sero zaf biyo qif(ciddileşmek, yoğunlaşmak). Merdımıyê kî no gomedê ninan miyan dî qandê Kurd u Kurdistanî qe nêşayê bêrê pêser ew pêrê zey dışmenana bî, labirê qandê Kırdas kerdenda Zazayan amey pêser. Hereketê Zazayan kî, cayê dî proxramê virazeno, no gome zi hıma nê hereketdê Zazayan vero proxramê virazeno kî, şarê Zazayan dahkerda cı ra serdın kero. Wexto kî E.B. Pamukçu u ambazandê xoya Pêserokê Ayre u Piyaya veti, partiyandê Kırdasan, çı-ü çı botani nay Pamukçuya, seranikê botankerdoxan zi Malmışanij bî. Ninan nêşa botannandê xoya Pamukçuy vındarnê, labirê bî botanandê xoya rehmeti yanqere(kanser) kerd u kışt. Ninan va qay merdenda rehmeti dıma meydan do ninan rê bımano, ninan vistêra pêserokê Vati veti ew Malmışanızi nêfin namey Kırdi selletê Zazayan kerdî. Wastena ninan zi aya kî, Zazayanê Şahfiyan bî namedê Kır u Kırdaniya, Zazayan pêra abırnê u pêrê dışmeni kerê. Ma zi rınd zanê kî, Zazay Şahfi pêro xo rê nêvanê Kır. Ekı nê qif merdımıyê, wa ewra tepiya Pêserokandê xo sero Zaza nênuşnê, wa tenya Kırđiki binuşnê. Tabi ay nêkenê, çıkı Pêserokandê xo sero Zaza kî nênuşnê Zazay Pêserokanê inan nêwanenê ew ilaqey cı zi nêbeno, nêyê Zanayen ra Zaza nuşnenê kî Zazay nê Pêserokan bigirê u bewnirê zerredê cı, zerrey cı zi pırrê damıyo(tuzak) Zerre dı vanê namey ma Zaza niyo, no name Tırkan nayo maya, bî no babeta Zazayê kî tey zanayena mili çımiya ê zi nê zurandê Poliskerdoxana xapeyenê. Eyni merdımın namey Dımli zi kerdo eşıra Kırđasiyan, vanê Dımli namedê Dımbılı/dünbeli ra yeno ew Dımbılı zi Kırđasiyê. Ez kî zana dınbeli bıxo Tırki qısey kenê. Fına vanê, Dımli/Dılêmun/dı milli yanê wımı şardê xo rê dami ronanê kî, aqılê kesi vındeno, gerek merdım hendayê şardê xo rê bınpizeyin/xayıney nêkero. Kırđasi ma ra durı niyê, ma ra nezdiyê çıkı ma pêro İraniyê, labirê ma u inana zu mılet niyê ma Zazayê ê zi Kırđasiyê/Kurdi. Dıhaya ma tımî Kırđasiyan rê esta, boka bıresê mırazdê xo, ew axbı Zazayan bo(darısı Zazaların başına)!

Çepdarê Tırkan zi bı namedê internasioalisteye u Kumınisteya Zazayan hengele kenê. Wexto kî Zazay vanê, no zıwanê ma do se bo? Çepdari zi vanê, “Viradê na milıyetçını, xora Kumınizm bêrê ma do pêro bıreyê. Ew dahkada Kurđan sero tımî qısey kenê, semineri virazenê labirê Zazayan sero qe qısey nêkenê, yanê Zazayan Kurđ, Zazaki zi lehçe hesıbnenê. Zazayê kî inan rê xızmet kenê qe nêvanê raydarêno, şımayê şarandê binan sero tımî qısey kenê u dahkay cı anê zıwan, şımayê çı qandê Zazayan çiyê nêkenê, ma internasioyonalıstey hınaya?

Kırđasiyan zi çiyê vıştö xo fek u vanê, Zazayın siyasetê Tırkano, Tırkiyê ma kenê lete, ma pêro Kurdi. Wexto kî ma Zazay Kırđasana gırweyayê ew dahkay Zazayan ardê zıwan, inan ma rê vatê, Neka wextê cı niyo ma kî neka ra qalê Zazayan bıkerê, Tırki ma kenê lete ew ma quwet ra finenê, hını nêşenê Kurdistanî bıreyenê, wexto kî ma Kurdistan reyna ma do eyaleti kerê ew herkes do wahêrê zıwan u kultırdê xo bo, Milıyetdarey mekerê! Wexto ma zi nêvatê, Bırayêno wexto kî qalê Kırđasan bıbo siyasetê tırkan niyo, çı qalê Zazayan kî beno şıma vanê siyasetê Tırkano? Yanê xeletey fına ma Zazayan kerda, ma qedrê Zazaki nêzana u kerd pıygoş, şari zi kerd lehçey xo. Qandê reyayenda Zazaki hewna berey niyo, ma do hewl bıdımı xo ew zıwandê xo sero bıgırweyê kî, zıwanê ma zi herrda Homay sero çerx bo. Kam seni vano wa vajo, ma do bewnımı kardê xo. Ma 28 serran miyan dı xeylê qeydım(mesafe) giroto. Neka hırg ca dı, hırg Üniversite dı derheqdê Zazayan dı gırweynayen u mışewre esto, no zi mexelê 28 serrano.

Dındari zi vanê, Ma ometdari, şeriat kî bêro herkes do bı zıwandê xoya bıwano u xo bıresno ew no babeta xo amoš(avutmak) kenê, zıwandê xo rê qe wahêr nêveciyenê. Bırayêno ekı ometdarey esta, camiya kî tey Zazay zafi, wa rocê Tırkan ra mısahte bıvazê u cami dı bı Zazakiya wahzi bıdê, ekı Tırkan qebul kerdı wexta ma zi şıma ometdari qebul kemı, labirê Zazay nê wahzar nıax hewndê şewan dı bıvinê. Hewna dirê serriyo kın dındarê Zazayanê kamey u zıwandê xo rê wahêr veciyenê. Boka ê zi kayda HÜDA-PARı nıre, çıkı inan zi dındarandê Zazayan rê dami(tuzak) ronayê. Êyê zi wazenê Zazayan bı namedê dınya Kırđasi kerê.

Bıcuwıyo Zazaıstan
Bıcuwıyo şarê Zazayan
Roşan Hayıg

ZAZA KİMLİĞİMDE MUTLUYUM

Mülkiye AĞIRAĞAÇ

Dilimin farkına varmam, Zaza olduğumun bilincine varmam Üniversiteye başlamamla oldu. Farklı bir ortama girip, farklı olduğumu görmemle başladı. O zaman aklıma bir sürü soru işareti geldi. Kendimi düşünceler içinde buldum. Bu düşüncelerden baktım, ben Zazayım ve ben bu kimliğimde varım. O günden sonra dilime olan sevgim, aşka dönüştü. Bu yönde davranmaya bu yöne gitmeye başladım.

Her aşk yolunda olduğu gibi bu yolda da hemen önüme çukurlar, taşlar, dikenler çıktı. Bu dikenler yeri geldi beni hiç tanımadan facebook da yaptığım bir yorumdan dolayı bana hakaret edildi. Yeri geldi yanlış yapıyorsun diye üstü kapalı, dolaylı yollardan tehditler. Yeri geldi anne babam taş koydu önüme. Biz seni okumaya gönderdik, madem derdin Zazalardı burada kalsaydın niye gittin okumaya? Düşündüm dilimle uğraşmak okumama engel mi ki? Bana bunu söyleyen anne, babam Türkçe bile konuşamıyor oysa. O zaman bana neden engel olmaya çalışıp bana kızıyorlar ki diye düşündüm. "İsteyen çaresini, istemeyen bahanesini bulur" sözü geldi aklıma. Dilimin istediği yere, hak ettiği yere gelmesini istiyorsam kurulacak duvarda bir taş da ben olmalıydım. Ve okulu bitirme tezimin konusu çıktı ortaya: Zazalar. Böylece 3 amaca birden ulaşacaktım.

1- Okulu bitirme tezim çok sevdiğim, çalışmaktan her an zevk alacağım bir konuda olacak.

2- Ailem bu konuda artık bana engel olamayacak aksine benim yanımda olacaklar.

3- Dilim için küçük de olsa bir adım da ben atmış olacağım.

Ve başladım. Tez konum kabul edildi. Bu yönde çalışmalara başladım. İlk olarak Tunceli'ye gittim. Zaza dil ve edebiyat bölüm başkanı yrd. Doç. dr. Zülfü Selcan hocayla görüştüm. Değerli bilgilerini

benimle paylaştı. Dönüşte minübüs beklerken kadınların Zazaca konuştuğunu gördüm. İçim ürperdi önce. Sonra mutluluk, içimi saran derin bir mutluluk. Siverek dışında başka yerde kulağıma Zazaca gelmemişti. Sivas'a döndüm ve orda ki izlenimlerimi yazdım. Yazın eve gittim.

İkinci adresim Bingöl olmalı dedim. Ve kalkıp Bingöl'e gittim. Dernekte bir toplantıya katıldım. Toplantıda bir Zaza şenliği yapma kararı alındı. Toplantının bitmesi, o merdivenlerden inmem nasıl oldu bilmiyorum. Sadece mutluluk vardı içime işleyen. Şenlik gününü beklemeye başladım bir çocuk heyecanı içinde. Sabırsız geçen bu süreç sonunda nihayet o güzel geldi. Bingöl'e gittim. Dernekteki tatlı telaş, pankartları hazırlarken ki o mutluluk tarifsizdi. Ve şenlik başladı. İstanbul Zaza der başkanı Hıdır Eren hocam Bingöl'deki sempozyumda bir konuşmanın ardından ağladığını söylemişti. O an pek anlayamamıştım hocayı. Ançak şenlik sırasında Hıdır hocanın ne demek istediğini çok iyi anladım. İlk defa bir salonda sesli bir şekilde Zazaca müzik yankılamıyordu. Zazaca konuşuluyordu. Gözlerim dolup duruyordu. İçim içime sığmıyordu. Çok konferansa, şenliğe, müzik dinletisine katılmışım. Ama hiç biri bu kadar zevk vermemişti. Hiç biri bu derece duygularımı alıp götürmemişti. Orda kendimi buldum. Mülkiye değilim sadece Zazaydım ve hiç bu derece mutlu olmamışım, dilim konusunda.

Şunu kimsenin unutmaması gerekir: "dilimize sahip çıkmamız her gün kendi varlığımıza vurduğumuz bir darbe!" Bir ağaca her gün vurulan bir balta misali, o baltaya dur demezsek gövdemiz her gün biraz daha incelecek ve en sonunda gövdemizden, köklerimizden kopup yere düşeceğiz. Ya yerde çürüyüp gideceğiz ya da odun olup ateşlerde yanacağız. Ve öyle bir zaman gelecek ki sadece bir toz yığınına dönüşeceğiz...

RAYÉNDA DERG Û BÂRÎ DA

Vâtîş û mîzik: Aşîk Veysel Şatîroğlu Doşkerden: Zuwanîkar

Rayénda derg û bârî da
Ezo şîna jî şew û roj
Ez nézanâ ezo çî haldî
Ezo şîna jî şew û roj

Gama kî ez améya dînya
Eynî seât jî pay şîya
Xanéndé de dî kêverîya
Ezo şîna jî şew û roj

Hewndé xu dî jî pay şîya
Mendişî ré ca geyrâya
Éyé kî şîné timî vînena
Ezo şîna jî şew û roj

Cewres û netw né rayan ra
Êrd û koy û ew çola ra
Kéwtâ desté ğurbeta ra
Ezo şîna jî şew û roj

Tî kî rînd aqîl bikéré
Dur ayseno kî bivîno
Rayénda kî hendé deké
Ezo şîna jî şew û roj

Şaş bî Veysel né hali ré
Gam bérma gamé kî wîyayé
Bîresâ qândé menzîli
Ezo şîna jî şew û roj

Dilin ölümü ya da ölümün Zazacası

Murat VAROL

Tevfik Esenç 1992 yılında 88 yaşında hayata gözlerini kapatırken, kendisi ile beraber Ubıhça dilini de götürdü; çünkü o, Ubıhça dilini bilen son kişiydi. Onun ölümü ile beraber Kuzeybatı Kafkas dillerinden biri olan Ubıhça dilini artık konuşacak ve yaşatacak kimse kalmamıştı.

Ubıhça dilinin yok olması, yok olan dillerin ne ilkiydi ne de sonuncusu olacaktır. Zira yapılan araştırmalar gösteriyor ki, 15 günde bir dünyadaki dillerden biri yok olmaktadır. Yine yapılan araştırmalara göre dünyadaki dillerin yarısı tehlike altındadır.

Kaybolan Sesler isimli eserde, dünya dillerinin yok oluş sürecini ele alan Daniel Nettle ve Suzanne Romaine, dünya dillerinin korkutucu bir hızla yok olmakta olduğunu belirtmektedirler. Kitapta dilin ölümü şöyle tarif edilmektedir: "Ölüm; bir dil bir başkasının yerini, o dilin bütün işlev alanlarında aldığı ve analar babalar çocuklara o dili aktarmaz olduğunda gerçekleşir."

David Crystal ise Dillerin Katli adlı eserinde, konuyla ilgili aynı fikri paylaşmaktadır. Şöyle der Crystal: "Eğer bir dili konuşan son kimse sizseniz, bir iletişim aracı olan diliniz zaten ölmüştür. Çünkü dil, ancak onunla konuşabilecek biri varsa hayattadır. Hayatta kalan yalnızca sizseniz, diliniz hakkındaki bildikleriniz, halkınızın dil geçmişinin deposu ya da arşivi gibidir."

Dilin kaybolması ile ilgili iki farklı bakış açısı bulunmaktadır. Birinci bakış açısına göre, bir dili konuşan kimse kalmadığında, yani bir dili konuşan son kişi de öldüğünde o dil ölür, yok olur. İkinci bakış açısı ise bir dili konuşan kişiler hayatta olmasına rağmen, kendi dillerini bırakıp başka bir dil öğrenmişlerse ve kendi dillerinde artık konuşan kimse kalmamışsa, o dil ölmüş olarak kabul

edilmektedir.

20. yüzyılın bakış açısına hakim olan ulus-devlet modeli, diğer dillerin ve kültürlerin yok olmasındaki en büyük nedenlerden biridir. Farklı kültürlerin ve dillerin kendine yer bulmadığı bu devlet modelinde, zaman zaman diller baskı altına alınmış, hatta yasaklanmıştır. Türkiye'de yaşayan dillerden biri olan Zazaca için baskılarla ve yasaklarla dolu bir süreç ne yazık ki yıllarca devam etmiştir.

Tom Hadden, baskın olan ulusun diğer uluslara yönelik uyguladığı politikaları beş başlık altında toplamaktadır. Bunların birincisi ortadan kaldırma (soykırım yoluyla yerinden kovmak), ikincisi asimilasyon (komünal farklılıkları oradan kaldırmak), üçüncüsü hakimiyet (azınlığa karşı ayrımcılığa başvurarak farklılıklara tahammül etmek), dördüncüsü tanıma ve uzlaşma (ayrılmaya karşı özel önlemler olarak, ilgili alanlarda eşit muamelede bulunmak), beşincisi kendi geleceğini belirleme (iç özerklik vererek ayrılmayı kabul etmek) olarak sıralamaktadır. Bugün yeryüzündeki birçok halk ya bu kriterlerin birkaçından geçmiş veya geçmektedir.

Dünya dillerinin yaşadığı bu büyük tehlike, dilbilimsel çalışmalar yapan birçok kuruluşu ve kurumu harekete geçirmiştir. Bunlar arasında aktif bir şekilde çalışan ve çaba harcayanların başında UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü) gelmektedir.

Yok olma tehlikesi altında olan diller listesine giren Zazaca'nın bu durumu, ilk defa UNESCO'nun 21 Şubat 2009 tarihinde yayınladığı Dünya Anadil Günü raporunda ortaya çıktı. Rapora göre Zazaca, yok olma tehlikesi altında olan diller grubunda yer alıyordu.

UNESCO bir dilin hangi derecede tehlike altında olduğunu belirlemek için 9 temel kriter

kullanılmaktadır. Bunlar şunlardır: Dilin kuşaktan kuşağa aktarılması, dili konuşan kişi sayısı, dili konuşanların toplam nüfusa oranı, dilin kullanım alanlarında meydana gelen değişiklikler, yeni alanlara ve ortamlara karşı dilin tepkisi, dilin öğrenilmesi ve o dilde okuma yazma öğrenilmesi için gerekli materyallerin varlığı, devletin veya kurumların dile karşı tutumu ve politikaları, toplumdaki bireylerin kendi dillerine karşı tutumları, dil ile ilgili var olan belgelerin miktarı ve niteliği.

Yukarıdaki kriterleri Zazaca için düşündüğümüzde durumun ne kadar vahim ve iç karartıcı olduğu bir kez daha gözler önüne serilmiş olacaktır. Tehlike altında olan diller için dünya genelinde projeler hazırlanmakta ve dillerin yok olmaması için tedbirler alınmaktadır. Ancak bilinen kadarıyla Türkiye’de konuşulan ve yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olan dillerin yok olmaması için uygulanan herhangi bir proje veya program bulunmamaktadır.

Şu hususu da göz önünde bulundurmakta fayda var. Son yıllarda atılan adımlar ve demokratik uygulamalar Türkiye’de yaşayan diğer diller için umut vermektedir. Örneğin birçok dilbilimcinin dilin yaşatılması ve kaybolma tehlikesi yaşamaması için baz aldığı temel etmenlerden biri, dilin çocuklar tarafından öğrenilmesi ve dilin eğitimde kullanılmasıdır. Bu açıdan baktığımızda geçen yıldan itibaren okul müfredatlarına alınan ve okutulmaya başlanan Zazaca, kendisine yepyeni bir

yaşam alanı ve sosyal mecraya bulmuştur. Bu sevindirici ve son derece önemli bir adımdır.

Elbette ki bu adımlar dilin yaşaması ve korunması için yeterli olmayacaktır. Devletin ve sosyal hayatın her alanında Zazaca’ya yer verilmeli ve dilin yeniden diriltilmesi için projeler hazırlanmalıdır. Belediyelerde, hastanelerde, diğer kamu kurumlarında halkın anadili ile de hizmet verilmelidir. Bölgeye gönderilen yöneticiler ve kamu amirleri, yörenin dilini de öğrenmeli ki halk ile daha sağlıklı ve iyi bir iletişim kurabilsinler.

Türkiye’deki bütün diller ve bütün zenginlikler hepimizindir. Türkiye’de yaşayan her dil, her kültür bu toprakların öz değeridir. Bir dil diğerinden üstün olmadığı gibi, alçak da değildir. Bir dilin veya bir kültürün kaybolması ve yok olması, bu ülkenin bir değerinin yok olması anlamına gelmektedir. Bizi birbirimize bağlayacak temel etmen farklılıkları yok etmek ve yasaklamak değil; bu farklılıkları benimsemek, kabullenmekten geçmektedir. Bu yüzden hepimize düşen görev farklılıklarımızı bir zenginlik olarak kabul edip, bütün farklılıklarımızı ve değerlerimizi bir arada yaşatmaktır.

Zira elimizdeki verilere göre dil hafızasını büyük oranda kaybeden Zazaca, artık insanların belleklerinde fazla yer edinmiyor ve Zazaca’ya ait yaşam alanı gittikçe daralıyor. Hemen çok geç olmadan bunun farkına varmamız, bundan sonraki süreçte neler yapılması gerektiği konusunda daha fazla düşünmemiz ve çalışmamız gerekiyor.

İLETİŞİM: 0 412 233 10 77

0 532 355 79 21

**ADRES: EMEK CADDESİ MEVLANA HALİT MAH. 462. SOKAK NO: 8/A
BAĞLAR/DİYARBAKIR**

<http://www.teymurkolonya.com>

DEWA DOŞNİĞI / Gerger

ARÊDAYOX : Şerif Ok Gergerij

Sukandê Zazayan ra ju suki
Alduş(Gerger) ew dewandê cı ra zi dewa
Doşnig(Kaşyazi) bena.

Ina dew dı 'erdê awi tayni yanê awyena
cı tayna, ayra kı awyena cı qedra. Ina dew
dı jewcê bıray benê, ını bıray çend evlegi
nebi karrenê ew zeydê çimdê xo pawenê,
ıno 'hısaba wext ravêreno u nebi yeno firig.
Wexto kı nebi yeno frig 'heşê mısena nebi u
hırgı şewı yena nebi qırf kena. Ino hal u
wezyeti ra bırayo pil bıradê qıji rê vano:

"Ma şımı emşo nebi bıpawımı!" Rojdıthir ra
şınê erdi kışta kozıkê virazenê. Hını şan kı
dekewno, şınê dekewnê kozıki miyan u
hını pawenê kı 'heş do çımhal bêro. Labırê
a çeq dı delênda dewı ameya kelaz, çerdı
kutıkê dew kı estê êyê deli dima ew amey
çorşmedê erdi ra mêl bi. Bırayo qıj ını
dahka vera boll qaxriyeno u vano: "Poxda
ını kutıkan ra hını heş emşo nêwetana
biro." Bırayo pil vano, ma finê ameyê ma
do bıpawımı! Ina dahka ra tepya şew dı
pay şına nêşına, nê weynenê çend qılfe
teyr u tur bêhend ame u ninan sera peray
ew taridê şewdı bi, wını boll nêravêrd nê
weynay kaş ra siyê qılayenê u biya qırç-
qırça dar u beri. Heta o wext kutıkan fek ra
adır varayê, wexto kı repiya 'heş viciyê o
wext zekı awı adır kerê, oyo kı kewno birri
miyan, oyo kı xo nano siyan peya, êyê kı xo
nanê sersida daran u siyan u birran ver. Na
'heş bı xışmêna yena kı çı bêro ekı zeydê
dezda valgiya ew raşt ravêrena erdi miyan
u bena qurp qurpa nebi u nebi kırf kena.

Bırayo qıj kozık ra vıjıno u xo keno açewt.

19 Bırayo pil vano: "To xeyro, tiyê geyrenê

açıçı?" No vano: "Ezo geyrena a rêçda 'heşı.
Bırayo pil vano: "Todı rêçda 'heş naye, 'heş
naya, tiyê rêç se kenê pey?" O wext aşmiya
pancêsi akewt bi, şewqê aşmi dayê aw ro, o
waxt şew bi bi zeydê rojdehirı ew bırayo
pil tıfinga filintaya(İngiliz filintası) gêno
xo dest u desti erzeno lıngerda cı u rexti
'heşer sero keno vengi. Heta o wext zeki
ismi, cismi, kutiki qet çınêbi. Kutıkan va,
wey! Şımayê tiya dı u gan werd 'heşer serı.
'Heşa zi ekı lapaça, ekı si aqelısna
kutıkan serı, bı no babeta kutıkan u 'heşa pê
heta lada-Gözêreka fetılınayo. Vengê
kutıkan u billıllıda 'heşe avar aver kewnê
duri, biyo tayn u dima birriyayo. Inı hal u
medi dima nê bıray şınê keye. Hını
çorşmey sahriyo(sahırız) hını bêqağu
hewnêndo xori kewnê. Çorşmey benê aya u
vanê: "Hel ma şımı ke şew se bı seni bı. Nê
şınê kı, ekı erdi kışta çend kutiki merdê,
ekı lepaçdê 'heş ra ekı tersdê 'heş ra merdê,
nara rêçda 'heş ra qe rêçê çınıya. Tayn hetê
kemerıya şınê kı, ekı 'heş zi ewca dı kewta
u merda. Tınêvanê del zi perraya
kenistekda 'heşer u wını dıldanê tey kerdo
war u baxdo nêşayo xo birreyno. Ino hala
wahdeyo kı 'heş remaya, del ge ameya a
siyer ro ge ameya na darer ro u pêşiyaya dar
u birri ro bı no babeta biya zeydê patılda
vaşıya u marda. Bıray kıştê ra benê şa u
vanê: "Ma nebi xo 'heşer ra reyna, kıştê ra
kutıkê dewı biyê tellep qaxrênê. Xo miyan
dı qısanê xo kenê jew u vanê, ma do
dewıjan rê qalê na dahker nêkemı, wa
dewıji qandê kutıkandê xo maya lej
nêkerê.

Bu Şiiri İran'lı Ahu İrani bacım rica etti yazdım. Ahu bacıma teşekkür ederim bu şiire vesile olduğu için. Umarım beğenecektir.

Derd Zazaistan

Daye derdi zazaistan
awu bini cağunmı
Dişyawu, ez h'elyawu
Dayé ez bermaw qedyawu.

Daye mı verad ez şınu
Derdixu zazaki vunu
Hem vunu hemiz bermenu
Day derdeym zazaistunu.

Eşqi zaza ezı werdu
H'esrêt zazu ezı berdu
Ez qersâwu ita serdu
Na zazaki zereym werdu

Zazaistan mıra düri
Destur bıdı ezı şiri
Awkey zazaistan buri
Ez Zazaistand bımiri.

Haway Zazaistân weşu
Daye bimrad ez niweşu
Haway caynay mıri reşu
Zazaki zonu zaftı weşu.

Daye ez ha turi vuna
Zaza nibu ez nivuna
Daye ez ımşu rawuna
Ez Zazaki turi vuna.

Ez h'esreti welatiya
Daykı seku bihiviya
Né natu né wetiniya
E'mır qedâu peyniya.

Daye heywax ez bımiri
Zony Zazaki mınu turi
Masum Zaza vunı xuri
Zazaistan zafırındı miri.

Masum Dinc

Zaza

Zaza zaza ax zaza
Ez zazakir umbaza.

Zaza zoneyku rındı
Pey bıki xur guvendı.

Ninna ninna zazaya
Ninna ninnay zomaya.

Ma ha şini veyvewu
Veyvey zazuni mawu.

Zaza zoneyku weşı
Ez zazaw xura weşı.

Veyvekeyma zazaya
Roşnaye çımun maya.

Ez zazawa zazawa
Govendı kena awa.

Zomaw veyvek kay keni
Deyirun ma zazu vuni.

Ma cır çabıku kuni
Ninna zazaki vuni.

Zazawu zaza zaza
Zomayma Nazi zaza.

Numey veyvekeym Naz'a
Yâz xur zomayr urnbaza.

Oy zaza zaza zaza
Daye h'eyru ez zaza.

İn welatma zazunu
Hol vini xur pamunu.

Meydu meydun zazunu
Zaza zoney xu vunı.

Reh'wu astory kaydunu
Çew nivecén meydunu.

Ğerib vec mın meyduni
Weley ğerib vayduni.

Zaza qet nitersenu
H'isabi çew nikenu.

Welaté xu çew nidunu
Astoré xuzi vazdnenu.

Oy zaza zaza zaza
Ez xur h'eyruni zaza.

Masum weşbestok zaza
Qayılı xur tımi vaj zaza.

Masum Dinc

YILMAZ MALIM RA HIRI NUŞTEY

Vengê Zazayan bî berz
Kîçî nêşkon biyar wari
Sot ma tîya ra ber her roj
Zafiyer vejîyon
Ma kami? Ma şarê Sarayanê, Împaratori, Sasaniyê
La ma nîka kami?
Şarê bîndestî Tîrkiya de
Ma çi qêda bîndesta vejîyên?
Gere ma her roj xoserî xo ra qîsey bikerî
Her ca dî, her wext dî, şarê xo roşniya bikerî
Adirê xoserî bitafinê
Na adirê gere welatê ma Zazaistan roşniya bikerê...

Wêrzê gelê Zazayan ru menuşê
Wîrze qe xo u qe şarê xo bixeftê
Ma çira ze zobi şareyan nêbiyen
Ma çira zonê xo u kulturê xo ra wayir nêviyeyen
Merdîm gere xo ver tarix dî bîmojin
Eg ma bîwazen yew delalê şarê bo
Zobi şaran kî çî kerd ma zî îqêda bîk.
Ez bawer keno ke eg ma erciyayî bîd ser zonê u kulturê xo
U wext şarê Zazayan zî bena xoserî yew millet miyon delalê şarê dînya dî...

Na dînya dî ver îwîl merdîm gere xo bîsînan, dîma kamiya xo bîsînan.
Eg na biyar ca, u wext şarê xo welatê xo u dînya sînanên.
Înson ma, gere xo ra pers bikerî!
Ma kami, ma kamci şarî ra yenî?
Eg cewap bîd nê persayan rê, u wext xo vinon, xo sînanên.
La ez vîneno ke, u kam kî zî nêwend şarê zazayan ra xo do dîn ser ra.
Seke na dînya teyna dîn ra vîrazyaya.
Ê zî kam kî wend, bînek xo diya.
Tîya ra ma gere na bîvej, eg şarê zazayan bîwen u ser kamiya xo bigir peynî dî xoserî gena xo dîşk.
Ez bawer keno ke nê roj bî nîzm...

Nuştoğ: Yılmaz Kanat (Zaza Sasani)

ZAZACA'YI ANLAMAK...

Zazaca, Hint-Avrupa dilleri grubu içindeki İrani dillerden biridir. Yaklaşık 40 civarındaolan İrani (Fars, Kürt, Beluç, Tacik, Paraçi, Ermeni, Semnani, Taliş, Gilek, Lor, Tat, Oset, Mazenderani, Herzendi, Sengeseri, Lek, Kilid...vs) dilleri arasında en çok konuşulan dilin Farsça olduğu bilinmektedir.

İrani diller arasında önemli ölçüde sözcük benzerliği bulunmaktadır. Ama bu benzerlik birinin diğerinin lehçesi veya şivesi olduğunu asla göstermez! Zazaca ve Kürtçe arasındaki bazı ortak/benzer kelimelere bakarak Zazacayı "Kürtçe'nin lehçesi" olarak göstermeye ve bu temelsiz iddiaya herkesi inandırmaya çalışanlar, aynı kelimelerin Farsça dâhil diğer İrani dillerde de ortak kullanıldığını elbette biliyorlar. Ama politik amaçları uğruna bilimsel gerçekleri çarpıtmaktan da geri durmuyorlar ne yazık ki...

Bu tabloyu objektif bakış açısıyla inceleyiniz... Zazaca'nın çok daha farklı bir dil olduğunu anlamak için akıldan noksan olmak gerekiyor...

ZAZA	FARS	KÜRT	SORAN	TÜRK
Vewr, Vore	Barf	Berf	Befr	Kar
Berz	Boland	Bilind	Bilind	Yüksek
Pize	Zık	Zık	Zık	Karın
Verg	Gorg	Gur	Gurg	Kurt
Newe	No	Nuh, Nu	Noh	Yeni
Vaş	Giyah	Giya	Giya	Ot
Va	Bâd	Ba	Ba	Rüzgar
Erdiş, ardiş, Hêrşe	Riş	Riş	Riş	Sakal
Mırd	Der	Têr	Têr	Tok
Goni, guni	Xwin	Xun	Xun	Kan
Rew ,lez	Zud	Zu	Zu	Erken, çabuk
Zern	Dél, dıl	Dıl	Dıl	Gönül
Veren , verni	Yakem	Yekem	Yekem	İlk, önce
Waştış	Hastan	Xwestın	Xestın	İstemek
Merdım, mordem	Merd	Mér	Mér	Adam
Serr	Sal	Sal	Sal	Yıl
Aşm	Mah	Meh	Meh	Ay
Recıfyayış	Larzidan	Lerızın	Lerzin	Titremek

ZAZA HALKININ ÖZGÜRLÜK YÜRÜYÜŞÜ

HAYDAR ŞAHİN

Zaza halkının lehine 1983 tarihinde bir başlangıç oldu ve bu başlangıçla birlikte Kürt sağ ve sol kesimleri, yine Türk sol kesimi Kürt siyasi hareket ve partileriyle birlikte Zaza dili kültürü için mücadele eden Zaza aydınlarını mit-ajan ilan ettiler. Uzunca bir zaman Zaza halkını ve onun dilini-kültürünü savunan kesimi bu iftira kabuğuna çekerek Zaza halkının lehine olan süreci yavaşlattılar. Ancak durdurmadılar.

1983 tarihinden itibaren uluslaşma süreci başlamış ve bu tarihten sonra Zaza halkının önünde oluşturulan engellere rağmen, Zaza halkının özgürlük yürüyüş süreci hızlanmaktadır.

Zaza halkının özgürlük yürüyüşü gelişirken her halkın milli mücadelelerinde olduğu gibi Zaza halkının da kendi içinden ve dışından millî kimlik mücadelesi verenlerin önüne engeller oluşturuluyor.

Bu engeller aşiret aidiyetleri, küçük mıntıka ve bölge aidiyetleri, bölge halk adları ve inanç farklılığı gibi berilrlemelerde, ortak noktalar yerine ayrışmaya götüren noktaları çoğaltılarak derinlemesine dillendirmektedirler.

Bu yöndeki çabalardan amaç Zaza halkı kısa zaman içinde bir araya gelmesini ve önemli güç olarak ortaya çıkmasını engellemek, eğer bunu durdurma imkanları yok ise geciktirmektir.

İnanç konusuna gelince her inanç kesimi kendi inancının gereğini yerine getirmesi için devlet tarafsız şekilde bütün inançlara aynı mesafede durmalıdır. Hükümet olan parti veya partiler Milli irade söylemiyle başka gruplar üzerinde haksız baskı kurmak için geliştirilmiş bir propagandadır. Oysa çok oy alan parti bütün iredelere aynı şekilde davranmak zorundadır. Bu zorunluluk anayasa tarafından belirtilmelidir.

Devlet destekli inanç kurumu veya siyasi inanç grupları kendi dışında kalan diğer inanç gruplarına veya inanmayan diğer kesime baskı ve tehdit kullanmamalıdır. Dini siyasi partilerde ırkçı siyasi partiler gibi diğer farklı halk kesimlerini tehdit eden birer yapılarıdır. İrkçı olan siyasi partiler milliyet üzerinden baskı, şiddet ve terör yapılar ve din adına kurlan siyasi partiler veya örgütlerde din adına baskı, şiddet ve terör estirir. Dolayısıyla doğrusu halklarımızı laik demokratik bir ortamda hak ve hukuku uygar batı dünyası insan hakları yasalarıyla teminat altına alınmalıdır.

Zaza halkının örgütlenmesine karşı olanların bir kesimi geri ruh hali gereğince yapmaktadır. Diğer bir kesim ise gerçek amaçlarını gizleyerek, bunu bilerek diğer ulusların, örgütlerin, partilerin birer militanı olarak Zazalar arasında inanç farklılığını, aşiretçiliği, mıntıka adlarını, bölge adlarını,

dildeki aksanları ayrışma yönünde körüklemek ve bu yöntemle amaçlarına erişmek için çalışmaktadırlar.

Zaza halkının uluslaşma mücadelesi başladığından beri, Zaza halkına karşı tutum takınan inkarcı Türk (milliyeci ve dinci) sağcısı ile halen inkarcı durumda olan Türk soluna ait siyasi hareketler veya partiler, yine Türk devletinin inkarcı, asimilasyoncu tutumlarını sürdürüyor. Bizim amacımız ve umudumuz; bu kesimler bir an önce geçecekleri görüp Zaza halkıyla birlikte hak, hukuk ve gelişmeleri birlikde düzenlemek ve birlikde yan yana yaşamayı sağlamaktır.

Zaza kimliği, dili, kültürü üzerine olan çalışmalarımız, cabalarımız halkımız tarafından sahiplendi. Bu çalışmalar üzerine son bir iki yıldan beri Türk devletinin inkarcı, asimilasyoncu tutumu ile inkarcı Türk kesimine benzeşen Kürt kesimi arasında, Zazalar çekişme konusu olmaya başladı.

Varlığı, dili, kültürü tanınmayan Zaza halkı; Türk siyasi partilerinde, Türk aydınlarınca ve Kürt yazarlarının bir kesiminden tutun Kürt siyasi partilerine kadar geniş kesim tarafından tartışılır oldu. Zaza halkı lehine başlamış iyi bir süreçtir. Bu tüm halklar açısından iyi bir başlangıçtır ve birbirimizin varlığını tanımak, onu kabullenmek hepimize yarar getirir.

Kürt siyasi hareketleri ve partileri Zaza halkına bakış açısı Türklerin Türkçü kesiminin Kürtlere benzer bir bakış sergilemektedir. Kürt siyasi hareketleri ve aydınlarının Zazalara yönelik tutunduğu inkarcı tutumu halen sürdürmektedir. Kürt siyasi hareketleri ve aydınları Zaza halkının inkarından vaz geçmeleri her iki halkın birbirine daha çok erken yaklaşmasını sağlar.

Umudum; Kürt partileri ezilen ve mağdur bırakılmış bir halkın partileridir. Bunun içinde Kürtler kısa zaman içerisinde bu inkarcı davranışlarından vaz geçerek; Zaza halkının kimliğini Kürt kimliği; Zaza halkının kültürünü Kürt kültürü ve Zaza coğrafyasını Kürt coğrafyası sayma talebinden ve beyanından vaz geçeceğini ümit ediyorum.

Çünkü Zaza halkı mağdur ve mazlum bir halktır. Mağdurun ve mazlumun hakkını savunmak insan olmanın gereğidir,

demokrasinin gereğidir.

Yani şimdilik başta DTP ve diğer Kürt partileri Zazalara karşı olan bu yanlış tutumları Kürt ve Zaza halklarına hizmet etmez, bilakis inkarcı ve asimilasyoncu devletin işine yarar.

Kürt siyasi partileri ve aydınlarının öneli bir çelikisi ise Zazaları Kürt görmeyi biliyor yine Kürt hareketinde olan Zazalar, Zazaları Kürt görmek için canbaşı çalışıyor ama neden Roj tv ve diğer Kürt televizyon kanallarında Kurmanci kadar Zazaca için hak yok?

Neden 12 Kürt kanalından bir tanesi Zazaca'ya ayrılmıyor? Neden Zazaca yayın yapacak günlük bir gazete yok? Peki Zazalar Kürt siyasetçileri açısından sadece asker, militan, Kürt kesimine seçmen kitlesi, mitinglere koşuşturmak içinmi vardır? Bunu istiyorsanız hiç gerek yok bunu zaten Türk devleti Zaza halkına yaptırıyor.

Devlet inkarcılık üzerine kurlumuş, bu devletin asimilasyoncu olmasından dolayı ona karşı durmak, devleti bu yanlışından vaz geçirmek hem Kürtlerin hemde Zazaların önünde asıl mücadele alanı olmasıdır. Ama mağdurluğu yaşamış Kürt halkının siyasi hareketleri ve aydınları bir yükümlülük getiriyor ve o yükümlülük nedir?

Kürtlerin imkanları vardır ve bu imkanları olmasına rağmen Zaza halkına bir televizyon kanalını ve bir gazeteyi hak görmediğidir. Kürt siyasi hareketleri ve aydınları bu yöndeki tutumlarını devlet gibi inkar ve asimilasyondan yana olmamalı ve mutlaka Zaza halkının yararına ve lehine yeni bir çaba yaratmaları gerekiyor.

Şimdiye kadar Kürt siyasi hareketi ve aydınları bu imkanları yaratamadı. Kürt siyasi hareketleri ve aydınları en ucuz ve masrafsız yöntemi seçtiler.

Bu da, Zaza aydınlarına yönelik dostane ilişkiler yaratma yerine Zazaların sesini duyuran, Zazaca yazan, Zaza halkının siyasi mücadelesini yürüten kesime mit-ajan, Zazacı demek gibi masrafsız ve çok kalaycı bir yolu seçtiler. Kürt kesimi kolaya kaçıp geçiye uymayan yerde duruyordu ama artık bu yanlış yerde durmayı bırakıp doğru yerde durmaya geçmeleri gerekiyor.

ÇÜNGÜŞ-ÇERMİK KÖYLERİNE ve ENGELLİLERE YARDIM YAPILDI

Diyarbakır Çüngüş Çaybaşı köyü Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, İstanbul'dan memleketlerini unutmayıp sürdürdükleri çalışmalarla yoksul köylere yardım ellerini uzattılar. Çüngüş'ün(Şankuş) Qetekun,Şeyxun,Norşin,Ziyara Polato Qoriyun köylerine bu kapsamda kıyafetler gönderildi. Ayrıca Diyarbakır engelliler derneğine de kapak toplanıp teslim edildi.

Çaybaşı Köyü Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, kurulduğu 2003 yılından beri, kuruluş amaçlarından hiç sapmayarak periyodik yardımlarını sürdürmektedir. Derneğin bu insani ve gönüllü çalışmalarına katkıda bulunmak isteyen herkesi dernekle irtibata davet ediyoruz.

Dernek yetkililerinden Mehmet Emin Kartal ve Sabri Kurt, "amaçlarının yoksul durumdaki Zaza köylerine yardımlar ulaştırmak olduğunu ve tüm gönüllü insanları da bu çalışmalara katkıda bulunmaya davet ediyoruz" dediler.

Bu arada Dernek başkanlığını halen Zülfikâr KILIÇ yürütmektedir.

Derneğin internet sitesi: <http://www.cunguscaybasi.com>
Telefon no.: 05357912928 (M.Emin KARTAL)

DEZGEYÊ VEYVÎ

Tewr verni de Camêrd u Ciniya lazîmî. Tabî Camêrd u Ciniyera lazîmo ke pê bîsinê. Normal de keynek, ya miyan de dew ra bena, yana zi tayn nezdiyan ra bena. tayni ke estê şînê keyneyênda xerîb xo rê vînenê. Ekî miyabeyndê ninan de sinayen çînêbo, dezgiya veyvî mu het ke tayn kemi manena. Xeylê wext lacek u Keynekera pê vînenê ew pêra hes kenê. Ekî dîma niyetê ninan ke zewaco, ma u pêrdê xo rê meseler akenê. Kultîrdê Zazayan de, kîşta laceki şîna kîşta keyneker. Wexto ke şînê veyndanê peyan dê xo, nê peyeyandê cî miyan de ded, 'em, deza, xalza, bîrarza, bîray u way tey şînê keydê keyner.

Keyna waştên de, şîrane zi xo de benê, çîki çîseyênda Zazayan esta, vanê: "Verî şîrane, dîma veyve." Wext yeno waştênda keyner, Piyê laceki meseler akeno ew pêrdê keyneker rê vano: "Niyetê amayênda ma aşîkaro, ma ameymî bî emîrdê Ellaya, qewl dê peyğemberiya keynera şîma lacedê xo rê bîwazemî!" Ekî piyê keyner 'eks merdîm niyo keyner dano. Yana şîno marda keyner rê vano, yana şîno keyner rê bîzzat vano. Tayn cayan de pi kesi ra rezai nêgêno, nara tay cayan de zi hetana rezay keyneker nêgêrê kesi veyv nêkenê. Çî ke juju fîn ekî keynek laceki nêwazo, waştê dê xoya remena, qandê coy neka ma u pêra rezay keyneker gênê.

Bahdo dahway qelîni esta. Fîna kîşta laceki şînê key keyneker ew qelîni bîrnenê. Tabî qelîn şarê ma vano qay tenya peranayo, qelîn teminatê keynekero. Çîke Îslam de mihr esto. Mihr wexto ke kes qelîn bîrmeno deyeno keyneker. Bahdo lacek ke bîmro mihr keyneker rê maneno. Mihr de ke çîçi belî kerdo

oyo. Mesela ekî hewt xîltey altunî, goşarey, gîştaney u bazîni belî kerdê, ê do bîdeyê keyneker. Şerîat da Îslamî vano, ekî merdey keyner bîmro, o mihr do bîdeyo keyneker. Şar vano sebeb, alim zi vano ke, ekî ma u piyê keyneker merdo, keynek bêkes manda, o mihr cî rê nefeqeyo. Sebebê mihrî çîniyer star kerdeno.

Dîma Veyve:

Ma zam ke goniya gencana girêna, êyê nêşenê herun da xo de vînderê. Îslam vano, ekî lacek yana keynek resayîya bîzewcî. Ekî imkanê şîma çîniyo rebil alemin do keyey fîqaran vîrazo. Şar esto ke dewan ra geyrenê xo rê mînsaîb keyna nêşenê bîvînenê. No zi dewan de keyna nêmendî ma rê keyna wedariyê. Îslam fîna vano ke, nasib de kam esto, kesdo şîro ay ser. Kes hezar keyna sera ravêro zi kesdo fîna şîro a keyner ser. Qeder de çîçi ke nusneyayo kes do ey bîvîno. Piyê veyver u zamay roca veyvî nîşan kenê. Verdê veyvî cenî mîni şînê hene. Henî dîma zi yenê keye u ê şîfaqerî şînê veyve. Kîşta laceki bergirana (Newke Erebanî şînê), herana u dewana şînê keyner gênê u anê keye. Dîma mîlla yeno marri bîrneneno.

Şairemiz Berfin JÊLE`nin "ÇİMÊ ESQÎ TO DERO" şair kitabı çıktı.

"Şiir, insan tarihi kadar eskidir. Bu evrende insanlar oldukça, yaşadıkça şiirde bunlarla birlikte yaşayacaktır. Eğer bana sorarsanız; her insan bir şiirdir, her şiir bir insandır" diyor Şairemiz Berfin JÊLE...

JÊLE, şiir ile çocuk yaşta tanışır. Henüz ilkokulda iken, o dönem Ankara`da çıkmakta olan çocuk dergisine bir şiirini gönderir ve bu şiiri birincilik ödülü alır. Bu durum onu cesaretlendirir, sonraki dönemlerde de şiir yazmaya teşvik eder.

JÊLE`nin Dersim Ağler`lerinden dedesi Hesenê Memedê Borî`in kardeşi, Silemanê Memedê Bori, 1938 öncesi dönemin büyük şairlerindedir. Bu durum Şairemizin yaşam biçimini şekillenmesinde büyük bir rol oynar ve kendisine ilham kaynağı olur.

Nenesi Yemos Xaturê, her kendilerine ziyaret geldikçe, ondan Zazaca Silemanê Memedê Borî`in kılamlarını dinler. JÊLE şu an onları hatırlayamasa da, "o tinin hala kulağında çınladığını" söyler.

Dersim doğumlu olan Berfin JÊLE ilk, orta ve lise öğrenimini Mamekiye`de tamamlar. 12 Eylül 1980 darbesinde, siyasi düşüncelerinden dolayı iki kez tutuklanıp, yargılanır. Daha sonra İstanbul`da Moda Tasarım (Stilist ve dizayn) okuluna devam eder, 1991 yılında Türkiye`den ayrılıp Almanya`ya yerleşir.

Yur dışı, ülkesine olan özlemini giderek artırır. Önceleri Türkçe şiir ve makale yazan şairemiz JÊLE, ana dili olan Zazaca`da şiir ve makale yazmaya başlar.

Ve görürki, yurt dışına çıkarken, birlikte getirdiği tek şey "anadili Zazaca`dır." Zazaca gramatik seminerler ile dilini ilerletmeye başlar. Bu seminerlere her katıldıkça ana dili Zazaca`dan büyük bir haz duyar. Dilinin derinliğini, Zazaca`nın en eski dillerden biri olduğunu, dünya

diller bahçesinde yer alması, yaşaması gerektiğine inanır ve bu doğrultuda çaba harcar. Ayrıca JÊLE Zazaca`da ilk ve düzenli makale, şiir yazan, yazar ve şairemizdir.

Şairemiz JÊLE, "biz çocukluk ve gençlik çağlarında dünya literatürünü (edebiyatını) başka dillerde okurduk. Dilimiz yasaklı olduğu için, bize devir edilen kültür sadece sözlü anlatımlardan ibareti" diyor.

JÊLE`nin en büyük amacı, ana dili olan Zazaca`yı dünya edebiyatı ile tanıştırmak ve bulşturmaktır. Ve bizde diyoruzki, şairemiz JÊLE bu düşüncesinde bir hayli başarılıda oldu.

Zazaca`ya ilk çevirdiği şiir Nazım Hikmet`den "Kız Çocuğu" şiiridir. Daha sonra GOETHE, NİETZSCHE, SCHİLLER, LORCA, FURUÛ FERRUHZAD, DANTE gibi daha bir çok tanınmış dünya şairlerinden, şiirler Zazaca`ya çevirerek ANTOLOJİYÊ SAİRUNÊ DİNA- (DÜNYA ŞAİRLER ANTOLOJİSİ) ile bu çalışmasını kitaplaştırır.

Zazaca`da alanında ilk olan bu çalışma, JÊLE`nin en uzun ve kapsayıcı çalışması özelliğininide taşıyor. Dünya şairlerinden yaklaşık üç yüze yakın şiiri, Zazaca`ya çeviren JÊLE bu çalışması ile Zazaca`yı dünya edebiyatı ile buluşturdu. Önümüzdeki günlerde bu Antoloji`side çıkması bekleniyor.

Şairemiz JÊLE, bu çalışmasından sonrada uzun dönem yazdığı Zazaca şiirlerini toparlayıp, kitaplaştırır. JÊLE`nin bu şiir kitabı Peri yayıncılıkta yakın tarihte çıktı.

"ÇİMÊ ESQÎ TO DERO" adlı bu şiir kitabını okuduğunuz zaman kendinizde göreceksinizki JÊLE`nin şiirleri sevgi, özlem, yaşam, barış ve özgürlük kokar.

EMRULLAH DOĞRUBAŞ

WA VERCÛ TIRKÎ BIMUS

Tirki bıwaz niwaz in welatid ki musên mektebud heme cad qisê bena la Zazaki mektebud çinya ki şir bimus, heme cad qisê nibena in wextid dewundız hin pilura bêyer qijiz hin zazaki qisê nikên , Şima von wa vercû tirki bimus wextok tirki musê şima çê nivon ez hin zon xû zazaki bîd musnayiş in zon tûyo in iz bızun inê mawo ek ti zon ma nizon eyb seni yo zaza zon Xû nizon , eka yo tû ra persa ti vaj ez zon xû nizuna ma pê şermayên o vun seni dayk bawk tû ti nimusnê in seni dayk bawk qê dayk bawk ina bên ço ina niperson xû ra.

Qij şin mekteb tirki musên zazaki ra bên serdin , dayk bakiz yınıd tirki qisê kên zazaki ra dūr munên bên pil hin qewl(tenezzül) nikên Zazaki bimus , tirki hin biya zon yın von ma zazaki nizon sebon , hin zazaki ğem yınıd nibena yı hin pê tirki tēna wahar vecyên zazaki qisê kerdış qij vinên pê şermayên , in hal zaf eyb eyb piluno , zon insun namus yıyo şerêf yıyo , kumê yıyo heme çi yıyo inson zun xû viniku heme çi xû vinkon, mērikok zon xûr waharti nikır beno bêğeret , huma merdimo bêğereti ra hes nikon , insu semêd çitê zon xura vireno? Dinya serid ina yo çıyo erciyaye çitawık insu semêd yı zon xû caverdon ?

Ez fıkrıyawa im indêk yo çıyo erciyaye

nidi ? mı di ki semêd mektēbya caverdên , insu eşken mektebız bıwan zon xû riz wahartiyê bık, Zazê mayık ha Almunya dê semedê mektebu zon xûca niverdên ay zazê ma qijon xû zor xû musnên la zazê mayık ha tırkiye dê zê aynê Almunya nıfıkyên. Eka insu xû nıbı wazun wa mehlemıb, wa doxtorıb, wa mendisıb çı mehnay yı esta? Doxtorê , mendisê , mehlemê ruejêk qediyena la insunok bıb xû hem ina dinyad hem dinya bınid niqedyon . Semêd ina dinya insun çıra xu biyayış ra viron ? o mērikok semêd ina dinya zon xû kumê xû caverdon a dı ra sını.

La ez ha unyeno kı ğem şar ma dıyo ina dinyad semêd zuerê nivınayış hem xû caverdên

Von wa qij mektebıd zuerê niunc, semêd zuerê niuntış insun seni zon xû qijun xû nimusnon ? zuerê zaf zaf yo ser unçen uja ra pê hin musên , bıwaz niwaz musên la qij hetun zuerê niunc seni eşken bıb çalışxan ? behcê dayk bawk von ; la qijun zuerê niuntak bızon ha sebena , heme çid qiju musnên betalê behcê lomê kên .

Ez semêd xû vaj hetunêk ez şıya mekteb mu tirki nizunên ? ez seni tirki musawa çij bıviz otir musên la ma insun nib qay ? me şer estıb yınıdız est ma eşekay bimus dınişık bimus ?

ZAZA HALKI ZAZALIĞINA AÇ...

ZAZANA DERGİSİ 6 AYDA 16 STAND AÇTI. 2496 KM YOL KAT ETTİ...

ZAZANA DERGİSİ NİN 6 AY SÜREN STAND ÇALIŞMALARININ BİLANÇOSU: ZAZANA DERGİSİ 31 MART
2013 TE BAŞLADIĞI DÜNGİ TANITIMI VE ZAZALIK BİLİNCİ AŞILAMA STANDLARINDA, TOPLAM 2496
KM YOL KAT ETMİŞ OLDU. TOPLAM 18 KEZ STAND ÇALIŞMASI YAPAN ZAZANA DERGİSİ BU
STANDLARDA TAMAMI GÖNÜLLÜ OLMAK ÜZERE, 18 DEĞİŞİK ZAZA SEVDALISI GÖREV YAPTI.

XUTBÊ XATIR WAŞTIŞ PİEĞMÊR (A.S.)

Çendı salıx rınd êsti, piorê yi arzi (xasi) Homayê. Ma yi ri hemd kın, Ma yi ra bexş wazın u Ma yi ri tobe kın. Xırabınê nefsu xue u gûnuhı xesielu xue ra ma xue erzın bexti yi. Homay komı ardu rahar raşt ser bın rahar vıstış, komı zı vıstu bın rahar, rahar raşt ser ardış çınıu wı. Ezı daniyê dunı bie Homay yewına İlah çınıu wı. Wı, yewu. Unvar yi u çınıu wı. U ezı hunê daniyê dunıg, Muhammed (A.S) qul yi u qasıd yi wo.

Gelê qulu Homay! Ezı şıma ri, Homay ra tersıayış u sê yi kerdış qewelnen.

Gelê merdımı! Vatê mı rınd gueştarien! Ezı niozun, bêlia emsera pê hin çerêzı tori şımawa etia dı ma hin yewıca nin.

Gelê merdımı! Enı ruêci şıma sınıe unbarık, enı aşmi şıma sınıe unbarık yewı aşmi, enı bacarı şıma (Mekke) sınıe unbarık yewı bacaru, heya şıma Rabbi xue rasi gunıyi şıma, mali şıma, numus şıma zi otır unbarık, yewı bini ri herum! Her cıs serı eştiş ra umê pawıtış.

Unbazien! Şıma sıba rasın Rabbi xue u bıraştı şıma hali u tieumayê xue wê êri ra yin persıayış. Nıb nıbu şıma mı ra pê bın rahar kewtê xue wo vırien kuri mı yewı bin puriêdi. Enı wasiêt mı eyig hê etia, wa bırasn eyig etia nii. Benug, eyig rasen cı, ewıg ho etia eşnawen eyi ra hina holi

fehın bıkiru u hina holi pawu.

Unbazien! Komı het yewı yemun esta wa bıdu wahar yê. Bıraştı dên diyen cê yi. Her cıs kari peru dario we, ho bın lingê mı dı. La bıki dên guni şıma bıdi. Nie fermunı suarê bıkirie, nie zı wa tehi tehiyê bıbu şıma. Pê fermun Homaya şıma hin kari peru ra diyê a. Nezunê ra mende her cıs e'det xırabın, hê bın limgê mıdı. Kari peruno vırienog mı darıtu we kari peru laci Abdulmutalib Abasiyo wı.

Unbazien! Demê nezunê ra mendê dehbê guını zi dariê we. Dehbê guına vırienag mı darıta we guinê tûêrn Abdulmutalib Amir laci Rebia' ya. Demê nezunê ra mende pawıtış Ka'bi (Sidane) u awkı hacıu wı dayış (Sıqaye) nie têda piorê hûkım nezunê darie we.

Gelê merdımı! Samedê cengı kerdışi a aşmiog tê cengı kerdış herum cê yin hewelnayış, kafırê dı viş ra ver şıayış ra wet tawêna niu wı.. Kafır enı qêde wa kuni bın rahar. Yewı ser, aşmag dûrûst taba kın, sera bin bı herumê ya kın eşkera. Amartê xue biari pio ardê amartê herum helal Homaya una kın. Yi, herum kerdê Homay kın helal u helal kerdê Homay kın herum. Cara deme, biu sê rûecog Homay kerdu biaye, gêro hêti eyi welçiya.

Gelê merdımı! Êri şeytun, hin enı

bacar şıma dı, çerê zı, cir perestê biayış ra ardiê-hiviyê xue vista. La, çiyog şıma bie erc vênın, sê yi kerdişı dı, yi kenu şê.

Din xue pawıtışi ri enin ra zi xue pawıyen!

Gelê merdımı! Cınıun dı rın dı viarnien. Heqqi cınıunı ri çımdarê u enı derheqı dı Homay ra tersiayışi dı ezı şıma ri qewelnen. Şıma, cını, bı yemunê Homaya gırot; şıma nımus yin u iffet yin bı numê Homaya vate do xue ri kerdu helel. Heqqi şıma cınıun sero u heqqi cınıun zı şıma sero estu. Cınıun sero heqqi şıma; yi wa, nevin şıma payi mar nıkır, kesog wêşi şıma wa nışını wa bie destûr şıma wa kiye nıgir. Egı kesog wêşi şıma wa nışını bie destûr şıma bıgir zere, Homa, yi enı gure ra pawıtışi ri destûr şıma do. Cınıun zı heqqi yin şıma sero estu. Şera'ti u urf edêt guere werdê yin u pıragırotê yını zi ho şıma sero. Eza şıma ri otır yewı çı verden, mudewog şıma çend wıška pacûsi, şıma bıın rahar nıkun. Eyi zi, kitab (nıştê) Homay u sünnet (rahar) qasid yi yê.

Gelê bawermendu! Vatê mı hol gueştarien u hol pawıyen! Bısilmunê, birê bısilmunio u enqêde ra piorê bısilmunu birê ciewu. Heqog qeyi birê din şıma wo ser eştı, yewınêr helal-dûrıtı nıu wı. Xue ri cara zere ra bıdu nie têda.

Unbazien! Tehı tehê gunıyi xue zi mekırien. Heqqi gunıyi şıma zi, şıma sero estu.

Gelê merdımı! Homay her wahar heqqi ri heqqi yi do.

Gelê merdımı! Rabbi şıma yewu. Baikı-pi şıma zi yewu, şıma tietor qıc Adêmiê. Ademi zı herı ra wu. Homay het

en erciayê şıma, bısilmunewog zahfı Homay ra tersenu. E'reb ecêm Serra berzê yi çinia wa. Komı Homay ra zahfı bıtersu ewı berzu. Seqet u yewı kuelo sia zi şıma sero serdarı bu, demog pê kitab (nıştê) Homay guere rahar da şıma, sê yi bıkırien.

Gelê bawermendu! Homay ra bıtersien! Punc waxt numaci xue bıkırien! Rûecê Remezun bıgırien! Zıkê mali xue bıdien! Çewu gunêhı çewi vera ninu persiayış. Baikı-pi, gunêhı laci vera, lacı zı gunêhı baik vera ninu persiayış.

Gelê merdımı! Hişar bien! Şıma enı çeher çiyu guni çerê zı nıkırı:

"1-Şıma Homayı ri guni tawê unvar nékır.

"2-Gunıyog Homay kerdu herum, neheqı ra nékış.

"3-Zina nékır.

"4- Dızdê nékır."

Merdımı heya Lâ ilahe illallah, Muhammedün resulullah nıvacu (heya bısilmunê nıbi) ezı tê cihad kerdişı dı umêya fermunıdayış. Egı ena vayı se, guinê xue wo mali xue mı ra pawıtu. La hesab yin ho Homay sero.

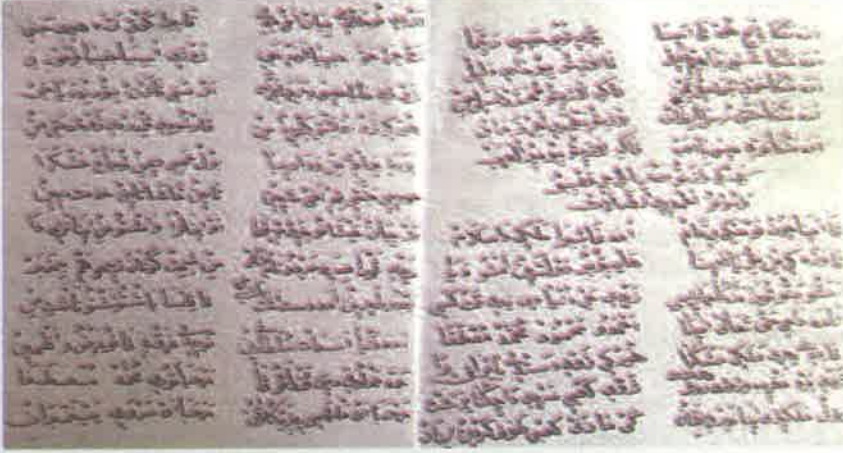
Gelê merdımı! Sıba mı şıma ra persın, şıma vuni se?

Unbazı yi yê delaliu una va: "(Tı din Homay tebliğ kerd. Tı wasfê xue ard ca. Tı wendı ma ri u tı ma ri qewelnayışi ri, ma daniyê dun)." Enê sero pieğmêr (a.s.) gıştê xue wa şahada unbarık ke berz ardı war darıt sexlê serı: u hirie rê va: "Dani bı ya Rabbi! Dani bı ya Rabbi! Dani bı ya Rabbi!"

ÇARNAYOĞ: "MALA İBRAHİM ÇİÇEK DEWA ZÛVÊRİ-PALEWİ-EL-E'ZİZİ"

BIYAYIŞÊ PÊĞEMBERİ (MEWLIDÊ NEBİ) [5. BÖLÜM]

Osman Efendi

Destnuştey "Biyayişê Pêğemberi" ra dı rıpelî

Osman Efendi Babij (1852-1929)

Bı çınayê cenneti pışt qundaxê cey,
Eşti dısmalên bı serdê rıdê ey.

Cayên dı rona, ew bı izet, ey bira!
'Heyretên boll di, bı ma gırwey hına.

Çaxo akerdi hurna çımı Emina,
Nêdi dorkoşeydê xo dı ay, Nebi.

Zerre amê geyrê, nêdi lajê xo.
'Hersi rışnay va: "No gırwe do se bo?"

Naştı, aştı çımı çarnay di Nebi,
Cayêndo tenha dı kerdo secdeyê Rebbi.

Va ruyê xo hetê Ke'ebi kerdı bı ey
Rebbi ra kerdên reca ommeta xo.

Hey xedarın, ya şıma vanê kı ma
Ommeta Pêxemberan bi, zuri ra.

Hey xedarın ya senin "zuri niyo ê bêheya!
Çewresın, ma reca kerdı Rebbi ra.

Umrê ma resa bı çewres, zalimın!
Nêşinê ma rayda raştı ra va mın.

Arêbên pêser, binalın, ey bira!
Hım bıyarên tewbe, ta 'ef bê şıma.

Ey dıma boll nêşi, va k1 pêrê cey,
'Ecel ame, merdo, Pêxember b1 sey.

Be'edo may zi merd, bira va ey dıma,
Yetim verday, ta k1 b1 çewres, resa.

Ta b1 çewres serrı, Ellay da b1 ey,
Kerd bi in'am va cı rê Pêxemberey.

Ayet Ayet ame Quran b1 tamam,
Kılm kerım ma zi qısey bes, wesselam.

Kam k1 wendo pê dıma resna selat,
A dıni dı adırı ra di necat.

Çunkı ita b1 tamam Mewludê cey,
Mu'ecizatê ey bıwanım çend qısey.

Ganê ey va nur b1 nêdi kes,
Sersey ey mu'ecizat no to rê bes.

Hurgı wext parçeyêndê hewri ey sera,
Kerdê sersey, çunkı geyrain (geyrayên) dıma.

Vereko (kavireko) pewte b1 axu va cı rê,
Axu tewrê mın bıyo, mewı mı ra!

Çaxo k1 dara xurma ronê ê Nebi,
Dest dı xurma dê u herkesi meywe dı.

Va k1, engıstan ra ê Pêxemberi
Aw ard u werd (şımit), cı ra boll eskeri.

Hım b1 engıstan işaret aşmi ra
Kerdo aşmi bi dı felqey tew bira.

Eger bibose serrê umrê mın tamam,
Ez bıamorán bê to niyo tamam.

Çunkı ita kerd tamam ma mu'ecizat.
Arêbên pêser buwanên esselat.

Desto vengra şelpi(veng) nina.....Boş elden ses gelmez.

Aqıl ceniyon hun çaqé yindo.....Kadının aklı dizindedir.

Heş bı pil, leyir pey kayken.....Ayı yaşlanınca , yavruların maskarası olur.

Çarey heme çi esto, ey merg çinyo.....Herşeyin çaresi var, sadece ölümün çaresi yoktur.

Ga mirenno çermé yé monen, merdım miren numeyi monen.....Öküz ölüir derisi kalır, yiğit ölüir adı kalır.

Non xu lete meke,tase xu veng meverdı,tı çıqa şeni ındı bonı.....Ekmeğini parça parça etme, tabağını boş bırakma, yiyebildiğin kadar ye.

Do waştış,nun waştış,céni waştıştı limitiki nébeno.....Ayran istemek, yemek istemek, kız istemek gizlenmez (utanılmaz)

Hetun ling to sılén nébi, lewé to çorın nébeni.....Ayakların gübrelenmeden, dudakların yağlanmaz (yağı tatmaz)

Darahéni'ra Ahmet Umut ALI'ré, ma zaf teşekkür keni.

DEVLETİN ZAZA DİLİNE BAKIŞI: “ZAZACA LEHÇEDİR”

Bu durum mevcut hükümetin Kürt siyasetiyle bu konuda anlaşmış olduğunu göstermektedir. İşte tüm çıplaklığıyla yaptığımız başvuru metni ve gelen yanıt. Aynen yayınıyoruz.

5 Ekim 2013 TARİHİNDE YAPTIĞIMIZ BAŞVURUNUN METNİ:

Türkiye'nin en kadim halkı olan Zazaların nüfusu yaklaşık 8 milyon dolayındadır. Zazalar her zaman, Türkiye cumhuriyetinde barışçıl bir unsur olarak yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Zazaların siyasetten uzak oluşları Zazaları Türkiye'de son zamanlardaki devlet politikalarında maalesef azınlık bir halk durumuna düşürmüştür. Demokratikleşme paketi adı altında açıklanan pakette,

Zaza halkı Kürt siyasetine maalesef yem edilmiştir. Sayın başbakanımızın Zazalarla ilgili yanlış bilgilendirilmiş olduğunu düşünüyoruz. Zira Zaza halkının dili olan Zaza dili, tıpkı Farsça gibi, Kürtçe gibi Hint-Avrupa dil familyasının Kuzey İrani diller kolunda olan dillerden biri olduğu dil biliminin ışığında tüm dünya literatörünün aşikâr olduğu bir durumdur. Zaza dilinin başlı başına bir dil oluşu, bilimsel olarak açık ve net bir durum iken, demokratikleşmeye bu denli değer veren sayın başbakanımızın bu konuda böyle bir şekilde hareket etmesini düşünememekteyiz. Zaza halkının ve ana dilimiz olan Zazaca'nın Kürt siyasetinin talebine göre Kürtçe olarak gösterilmesi Zaza halkının kabul edebileceği bir durum değildir. Gerek TRT6'daki kısa Zazaca yayınındaki Zazaları Kürtleştirme çabası gerekse okullarda seçmeli ders olarak sunulan Zazaki ders kitabı tamamen Kürt siyasetinin istekleri doğrultusundadır. Bilimle alakası olmayan bu durumdan sayın başbakanımızın haberdar edilmesi ve durumun düzeltilmesi biz Zazalar için fevkalade önem taşımaktadır. Allah'ın yarattığı bir şeyin yok sayılması ya da birilerinin menfaati için Kürt sayılmasının ne bilimle ne ilimle ne de din ile açıklanabilir bir yanı yoktur.

Burdan sayın başbakanımıza olan desteğimizin bilinmesini isteriz. Fakat bu durum biz Zazalar için düzeltilmesi elzem olan bir konudur. Gerek Bingöl'de, gerek Diyarbakır'da, gerek Elazığ'da, gerekse Adıyaman'da Zaza halkı sayesinde Akp milletvekili çıkartmıştır. Bizim başbakanımızdan beklentimiz bir haksızlığın düzeltilmesidir. Hakta teslim olan bir yöneticinin bu çağrıya duyarsız kalabileceğini düşünmemekteyiz.

İsteklerimizi tekrar aşağıda yazmak isteriz:

1- Okullarda seçmeli ders olarak verilen Zazaki ders kitabı Kürtçe adı altında olmamalıdır. Zazaca lehçe değil, başlı başına bir dildir. Kürtçe ile alakası yoktur.

2- TRT 6'da yapılan Zazaki yayını Kürtçe'nin bir lehçesi olarak yapılmaktadır. Ayrıca ordaki yayınlarda Zazaca'da farklı yörelerde farklı kullanımı olduğu halde Kürtçe kelimeler eklenerek Kürtleştirme yapılmaktadır. Bu yayınlar, ya düzeltilmeli ya da Zazaca yayını tamamen kaldırılmalıdır. Biz Zazaca'ya müstakil bir TRT kanalı istiyoruz. Bu mümkün olursa bu halkın ve dilinin yok olmaması için hayati önem taşıyan bir adım olur.

Selam ve saygılarımızla

Abdulkadir BÜYÜKSAYAR

Zazana Zaza Dili, Kültürü Dergisi İmtiyaz Sahibi

DEĞERLENDİRMEİNİN SON DURUMU:

Başvuru Metni: TÜRKİYE _NİN EN KADİM HALKI OLAN ZAZALARIN NÜFUSU...

Başvuru Durumu

Başvuru Tarih Gönderen Kurum Alan Kurum

842587 05.10.2013 www.turkiye.gov.tr BİMER

842587 07.10.2013 BİMER BAŞBAKAN YARDIMCISI BÜLENT ARINÇ

842587 08.10.2013 BAŞBAKAN YARDIMCISI BÜLENT ARINÇ MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI

842587 08.10.2013 BAŞBAKAN YARDIMCISI BÜLENT ARINÇ TÜRKİYE RADYO-TELEVİZYON KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

842587 08.10.2013 MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI TALİM TERBİYE KURULU BAŞKANLIĞI

842587 08.10.2013 TÜRKİYE RADYO-TELEVİZYON KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ TELEVİZYON DAİRESİ BAŞKANLIĞI

842587 09.10.2013 TALİM TERBİYE KURULU BAŞKANLIĞI DERS KİTAPLARI VE ÖĞRETİM MATERYALLERİ GRUP BAŞKANLIĞI

BİZE GÖNDERİLEN YAZILI CEVAP AŞAĞIDADIR:

ŞİMA ZAZAKİ'Dİ İNİ NAMEYO ZONAYNÊ?

PIRD (KÖPRÜ)

KO (DAĞ)

XOZ (DOMUZ)

FEKVILA (ESNEMEK)

EZİM / İZİM (ODUN)

VIL (GÜL / TOMURCUK)

RO (NEHİR)

ÇEM (ÇAY / IRMAK)

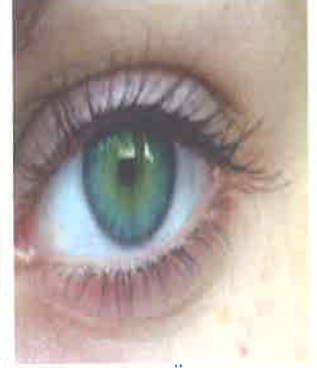
AŞM / MENG (AY / KAMER)

ŞELAG / BAR (YÜK)

SERD (SOĞUK)

ÇİM (GÖZ)

MALİM (ÖĞRETMEN)

MELA (İMAM)

GIŞT / ENGIŞT (PARMAK)

SEWL / PAÇ (AYAKKABI)

ZAZAKİ / DIMİLİ XO VIRA MEKİ!

SURATKARGO

**KAYAPINAR ŞUBESİ
HALKIMIZIN HİZMETİNE
GİRMİŞTİR.**

**YENİ BİR KADRO
ANLAYIŞI İLE HİZMETİNİZDEYİZ...**

BİR TELEFON KADAR YAKINIZ...

0412 238 04 51

Peyas Mah. Fırat Bulvarı
Ömeroğlu Sit.B/Blok Altı
Kayapınar/DİYARBAKIR
GSM : 0542 353 46 83

444 0 127

www.suratkargo.com.tr
info@suratkargo.com.tr

ARAS KARGO BAĞLAR AJANESİ

M.Akif Ersoy Cad.No:1 Ali Pınar Köprüsü Karşısı

Bağlar-Diyarbakır

Tel.:0.412.234 17 66